

JUHEND KAAMERATE KASUTAMISE KOHTA

Juhend on kehtestatud isikuandmete kaitse seaduse §
56 lg 2 punkti 1 alusel

Sisukord

ERAELU KAITSE	3
JUHENDI KOHALDAMISALA	4
1. ÜLDISED REEGLID	5
2. KAAMERAT KASUTAB FÜÜSILINE ISIK (INIMENE) ISIKLIKUL OTSTARBEL	6
3. SALVESTAMINE AVALIKUS KOHAS AVALIKUSTAMISE EESMÄRGIL	9
4. KAAMERAD MEHITAMATA ÕHUSÕIDUKITEL	12
5. AVALIKUD VEEBIKAAMERAD	13
6. ISIKUTE JA VARA KAITSEKS	14
7. AJAKIRJANDUSLIKUL EESMÄRGIL	17
8. LEPINGU TÄITMISEKS	19
9. FIRMAPEOD	21
10. NÕUSOLEKU ALUSEL	21
11. ERAVIISILINE JÄLITUSTEGEVUS JA AHISTAV JÄLITAMINE	24
12. KAAMERAD RIIGI- JA KOHALIKU OMAVALITSUSE ASUTUSTES	25
13. KAAMERAD KOOLIDES ja LASTEASUTUSTES	28
13.1. Turvakaamerad	28
13.2. Filmimine ja pildistamine koolides ja lasteasutustes	28
13.3. Veebikaamerate kasutamine (distant sõpe, põimõpe)	30
13.4. Nõusoleku alusel filmimine	31
14. KAAMERAST TEAVITAMINE	31
15. ANDMESUBJEKTI ÕIGUS SALVESTISEGA TUTVUMISEKS	32
16. SALVESTISTE EDASTAMINE KOLMANDATELE ISIKUTELE	33
17. KAAMERATE VALIMISE JUHISED	34
18. ÕIGUSKAITSEVAHENDID	35
19. ANDMETE TÖÖTLEMISE TURVAMEETMED	37

ERAELU KAITSE

Õigusteks, mida kaamerate kasutamisega riivatakse, on eeskätt põhiseaduse §-s 26 sätestatud õigus eraelu puutumatusele ja §-s 19 sätestatud enesemääramisõigus. Kaamerate kasutamine võib riivata ka kodu puutumatust ja üldiselt inimväärikust.

Õigus eraelu puutumatusele hõlmab isiku füüsilist ja vaimset puutumatust, tema identiteeti, tema kohta käivaid andmeid, seksuaalsust ning õigust oma kujutisele ja sõnale. Isiku identiteediga on hõlmatud lisaks nimele, mõtetele, tunnetele ja veendumusele ka tema välimus.¹ Lisaks isiklikule arengule kaitseb õigus eraelu puutumatusele ka õigust luua ja arendada suhteid teiste inimestega ning ümbritseva maailmaga.²

Õigus eraelu puutumatusele ei piirdu ainult koduseinte vahel toimuvaga. Üldiselt kasutatavasse ruumi või alale sisenedes ei mineta inimene õigust eraelu puutumatusele. Eraelu puutumatuse kaitseala hõlmab ka inimese suhtlemist teiste inimestega, isegi kui see toimub avalikus ruumis.³

Põhiseaduse §-st 19 tuletatakse üldine isiksusõigus ehk enesemääramisõigus, mis hõlmab ka informatsioonilise enesemääramisõiguse. See tähendab igaühe õigust ise otsustada, kas ja kui palju tema kohta andmeid kogutakse ja salvestatakse, kas ja millisel viisil inimene tahab end avalikkuse ees kujutada ning kas ja mil määral tohivad kolmandad isikud muuta tema isiksuse avaliku arutelu esemeks. See käib ka inimese kujutise kohta nii pildis kui liikuvus pildis.⁴

Samas ei ole õigus eraelu puutumatusele siiski absoluutne. Piirangud eraelu puutumatusele võivad tuleneda teiste isikute põhiõigustest – nt omandiõigusest (vara kaitse), sõnavabadusest (ajakirjandus), õigusest elule (kaitse kallaletungide eest). Eraelu puutumatust võidakse piirata ka avaliku korra ja julgeoleku tagamiseks.

Isikuandmete töötlemine on alates 25. maist 2018 terves Euroopa Liidus, sh Eestis, reguleeritud [Euroopa Liidu isikuandmete kaitse üldmäärusega](#) (edaspidi IKÜM).⁵ Samas ei allu IKÜMile siiski kogu andmetöötlus.

Isikuandmete töötlemist süütegude menetlemisel ning karistuse täideviimisel reguleerib 15. jaanuaril 2019 kehtima hakanud **isikuandmete kaitse seaduse** (edaspidi IKS) 4. peatükk.⁶

IKÜM ja IKS kohalduvad kõikvõimalikule inimese andmete töötlemisele, ükskõik kes ja mis viisil seda siis ka ei teeks.

---

¹ Eesti Vabariigi põhiseadus, kommenteeritud väljaanne, Juura 2008, lk 281, p 9.

² Euroopa inimõiguste Kohtu 3.04.2012.a otsus kohtuasjas Gillberg vs Rootsi, avaldus nr 41723/06.

³ Euroopa inimõiguste Kohtu 24.06.2004.a kohtuotsus kohtuasjas P.G. ja J.H. vs Ühendkuningriik, Peck vs Ühendkuningriik, Von Hannover vs Saksamaa.

⁴ Eesti Vabariigi Põhiseadus. Kommenteeritud väljaanne, 2008, lk 199, p 3.1.2.1.

⁵ Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2016/679, 27. aprill 2016, füüsiliste isikute kaitse kohta isikuandmete töötlemisel ja selliste andmete vaba liikumise ning direktiivi 95/46/EÜ kehtetuks tunnistamise kohta.

⁶ Isikuandmete kaitse seadusega võeti Eestis üle Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv (EL) 2016/680, mis käsitleb füüsiliste isikute kaitset seoses pädevates asutustes isikuandmete töötlemisega süütegude tõkestamise, uurimise, avastamise ja nende eest vastutusele võtmise või kriminaalkaristuste täitmisele pööramise eesmärgil ning selliste andmete vaba liikumist.

Andmekaitse Inspeksioonil on isikuandmete kaitse seaduse § 56 lg 2 punkti 1 alusel õigus anda teadlikkuse tõstmiseks juhiseid andmete töötlemisel kehtivate reeglite kohta. Käesolev juhend aitabki lahti mõtestada, kuidas kaameraid kasutada nii, et see oleks kooskõlas isikuandmete kaitse nõuetega. Juhendi koostamisel on arvesse võetud [Euroopa Andmekaitseõukogu suuniseid 3/2019 isikuandmete töötlemise kohta videoseadmetes](#).

JUHENDI KOHALDAMISALA

Alates 25. maist 2018 jagunevad andmekaitse reeglid mitme õigusakti vahel sõltuvalt andmetöötlejast ja töötlemise valdkonnast.

- **Isikuandmete töötlemist süütegude menetlemisel (sh kohtus) ning karistuse täideviimisel** reguleerib 15. jaanuaril 2019 kehtima hakanud isikuandmete kaitse seaduse (edaspidi IKS) 4. peatükk ning eriseadused (nt kriminaalmenetluse seadustik, vangistusseadus).
- **Põhiseaduslike institutsioonide** (Õiguskantsler, Riigikontroll, President, Riigikohus, Riigikogu) põhiülesannete täitmisele, **riigikaitsele** ning **riigi julgeoleku** tagamisele kohalduvad vaid nende eriseadused.⁷
- **Tsiviil- ja halduskohtumenetluses** kohaldatakse IKÜMit menetlusseadustikes reguleerimata küsimustes.⁸
- **Ülejäänud andmetöötlusele kohaldub Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2016/679 (ehk IKÜM) ja isikuandmete kaitse seadus (v.a 4. ptk)**. Käesolev juhend piirdubki sellega ega hõlma eelnevat kolme punkti.

Juhend käsitleb **pilti** edastavate või salvestavate seadmete kasutamist, nt turva- ja valvekaamerad, aga ka igasugused muud videokaamerad, sh eraisiku kaamerad. Juhend hõlmab igasuguseid kaameraid, ka neid, mis on telefonides või muudes seadmetes. Pole vahet, kus kaamera asub – kas see on kaasaskantav, paigaldatud majaseinale, autosse, riiete või kiivri külge.

Juhendis kasutatakse kaamerate kohta ka mõisteid „jälgimisseadmed“ ning „videosalvestamine“, kuid juhend käsitleb ikkagi ainult pilti edastavaid seadmeid, mitte nt asukohakoordinaatide edastamiseks mõeldud GPS- või muid ilma pildita jälgimisseadmeid.

Juhendis toodud salvestamise reeglid kehtivad samuti koolis ja lasteasutuses pildistamise kohta.

Käesolev juhend ei käsitle jälgimisseadmete kasutamist töökohtades. Seda käsitleb Andmekaitse Inspeksiooni juhendmaterjal [isikuandmete töötlemine töösuhetes](#) ja [juhised personalitöötajale: isikuandmed töösuhetes](#).

---

⁷ Õigusaktide kohaldumise kohta täpsemalt N.Parrest, M.Juha, „Arutama hakatakse andmesubjekti kaebust kohustamaks maakohut väljastama teavet andmesubjekti isikuandmete töötlemise kohta“, 1 ptk, Kohtute aastaraamat 2020.

⁸ Vt eelmine allmärkus.

Käesolevas juhendis selgitatu kehtib igasuguse isikuandmete töötlemise⁹ suhtes, mis toimub kaamerate abil, kui isik on (ükskõik kas otseselt või kaudselt) tuvastatav. Isikuandmete töötlemine leiab aset sõltumata sellest, kas salvestisi vaadatakse läbi või mitte. Kõik reeglid kohalduvad ka siis, kui kaameraid kasutatakse ajutiselt, nt kas või tund aega.

Tuvastatav on isik ka siis, kui kaamera pildilt ei nähtu tema nägu; isikut on võimalik ära tunda tema muude tunnuste kaudu – nt keha kuju, riietus, kaasas olevad asjad, erilised tundemärgid nagu tätoveeringud. Mida tuntum on inimene, seda lihtsam on teda ka väheste asjaolude alusel ära tunda. Äratundmist võib soodustada ka salvestise tegemise kontekst.

1. ÜLDISED REEGLID

Isikuandmete töötlemist reguleerib alates 25.05.2018 Euroopa Liidu otsekohalduv isikuandmete kaitse üldmäärus (IKÜM) ning lisaks ka 15.01.2019 jõustunud isikuandmete kaitse seadus (IKS), mis täpsustab mõningaid üldmääruse nõudeid.

IKÜM-i reeglid ei kohaldu, kui inimene töötleb isikuandmeid vaid isiklikul otstarbel, näiteks siis, kui inimene salvestab pildi või video ning vaatab seda vaid ise või väga lähedaste inimeste keskel ega levita salvestist edasi.

Muudel juhtudel peab IKÜM-i artikli 5 lg 1 punkti a kohaselt olema isikuandmete töötlemine seaduslik, mis tähendab, et **igaks isikuandmetega tehtud toiminguks peab olema mõni IKÜM artikkel 6 lõikes 1 loetletud õiguslikest alustest:**

- Inimese nõusolek
- Inimesega sõlmitud lepingu täitmine
- Andmetöötleja seadusjärgse kohustuse täitmine (juriidiline kohustus) - kohustus on sätestatud õigusaktis
- Mõne inimese eluliste huvide kaitse (vaid siis, kui ühelgi teisel õiguslikul alusel pole töötlemine ilmselgelt võimalik)
- Avaliku võimu või avaliku ülesande täitmine (andmete töötlemine on ettenähtud õigusaktiga)
- Andmetöötleja [õigustatud huvi](#).

Osasid isikuandmeid kaitseb IKÜM rangemalt: IKÜM art 9 sätestab **eriliigiliste isikuandmete**¹⁰ loetelu ning töötlemise õiguslikud alused. Tähele tuleb panna, et eriliigilisi isikuandmeid ei saa töödelda õigustatud huvi alusel.

Inimese nõusolek peab olema vabatahtlik ning selle võib igal hetkel tagasi võtta. Kui isikuandmete töötlemine toimub mõnel muul alusel, ei või sama töötlemise kohta võtta inimeselt

---

⁹ IKÜM art 4 p 2 kohaselt on isikuandmete töötlemine isikuandmete või nende kogumitega tehtav automatiseeritud või automatiseerimata toiming või toimingute kogum, nagu kogumine, dokumenteerimine, korrastamine, struktureerimine, säilitamine, kohandamine ja muutmine, päringute tegemine, lugemine, kasutamine, edastamine, levitamise või muul moel kättesaadavaks tegemise teel avalikustamine, ühitamine või ühendamine, piiramine, kustutamine või hävitamine.

¹⁰ Eriliigilised isikuandmed on näiteks terviseandmed, biomeetrilised andmed (sõrmejalg, silmaiirise kujutis, naobiomeetria, mida kasutatakse konkreetse isiku tuvastamiseks) andmed seksuaalelu kohta, rassiline kuuluvus (mitte rahvus!).

lisaks veel nõusolekut. Nõusoleku võtmine oleks eksitav, sest nii jääb inimesele mulje, et nõusoleku tagasi võtmisel lõpetatakse tema andmete töötlemine.

Lepingu alusel toimub isikuandmete töötlemine näiteks siis, kui:

- *poliitik sõlmib lepingu valimiste tarbeks endast filmi tegemiseks;*
- *inimene osaleb avaliku esinemise koolitusel, mille osaks on esinemise salvestamine ja sellele järgnev salvestise analüüs koos õpilasega.*

Andmetöötaja seadusjärgseks kohustuseks on näiteks õnnemängude korraldajatele hasartmänguseadusest tulenev kohustus tagada videojärelvalve, et täita talle seadusest tulenevaid kohustusi (hasartmänguseaduse § 37 lg 14).

Õigusaktidest tulenevaid õiguslikke aluseid võib liigitada kaheks:

- isikuandmete kaitse seaduses sätestatud juhud, mil andmeid võib töödelda ilma andmesubjekti nõusolekuta;
- kõikvõimalikes teistes, isikuandmete kaitse seaduse seisukohalt eriseadustes sätestatud alused (näiteks põhikooli- ja gümnaasiumiseadus § 44 lg 5 – koolide jälgimisseadmestik).

IKS sätestabki kaamerate kasutamise osas juhud, mil nõusolekut vaja ei ole:

- ajakirjanduslikul eesmärgil avalikustamine, kui esineb avalik huvi konkreetse inimese andmete avalikustamiseks ning inimese õigusi ei kahjustata ülemääraselt (IKS § 4);
- avalikustamise eesmärgil videosalvestamine avalikus kohas ning avalikel üritustel (IKS § 11);
- akadeemilise, kunstilise ja kirjandusliku eneseväljenduse eesmärgil, kui see ei kahjusta ülemäära andmesubjekti õigusi (IKS § 5);
- teadus- või ajaloouringu või riikliku statistika vajadusteks (IKS § 6).

Kui eelmine IKS nägi isikute ja vara kaitseks kaamera kasutamiseks ette eraldi aluse, siis nüüd saab isikute ja vara kaitseks kaamera kasutamine toimuda õigustatud huvi alusel.

2. KAAMERAT KASUTAB FÜÜSILINE ISIK (INIMENE) ISIKLIKUL OTSTARBEL

Käesolevas punktis selgitame inimese poolt **isiklikul otstarbel** filmimist. Juriidilisele isikule see punkt ei kohaldu.

IKÜM preambula punkt 18: „**Käesolevat määrust ei tuleks kohaldada isikuandmete töötlemise suhtes, mida füüsiline isik teostab eranditult isiklikel või kodustel eesmärkidel ja seega väljaspool ametialast või äritegevust.** Isiklik ja kodune tegevus võiks hõlmata kirjavahetust ja aadresside loetelu või tegevust suhtlusvõrgustikes ja internetis, mida tehakse sellise isikliku või koduse tegevuse raames. Käesolevat määrust tuleks aga kohaldada vastutavate töötlejate või volitatud töötlejate suhtes, kes pakuvad isikuandmete isiklikel või kodustel eesmärkidel töötlemise vahendeid.“. Edaspidi viitame sellele tekstis kui isikliku otstarbe erandile.

Isiklik otstarve tähendab inimese enda mis iganes soovi, eesmärki või põhjust (v.a. turvakaamera, vt täpsemalt allpool). Isikliku otstarbe erand tähendab, et inimene võib ükskõik kus, mida ja mis iganes põhjusel filmida ilma, et ta peaks sellest kedagi teavitama või kellelki luba küsima. Küll aga **ei anna see erand õigust kolmandatele isikutele jagada ega avalikustada.**

Näide: laps võib kodus oma sünnipäeval mobiiltelefoniga sõpru filmida, kuid video YouTube'i üles panekuks vajab ta videol olevate laste vanemate nõusolekut.

Näide: isiklik otstarve hõlmab ka uksekella kaamerat, mis ei salvesta.

Samas kui eraisik filmibki avalikus kohas selleks, et salvestis hiljem avalikustada, peab ta kohe arvestama IKS §-ga 11. **Seega ei või eraisik minna varjatud kaameraga avalikku kohta inimesi filmima eesmärgiga teha avalikustamiseks mõeldud salvestis.**

Näide: eraisik ei või varjatult salvestada tänaval naabriga peetud sõnasõda selleks, et saata see mõnele tõsielusarjale.

Kõige tavapärasem isiklik otstarve on inimeste pildistamine või sündmuse filmimine endale mälestuseks. Kuid tihti soovivad inimesed oma fotosid ja salvestisi jagada ka oma sõpradega.

Sõpradega jagamisel tuleb vaadata, kes on videole jäädvustunud ja kellele ning kuidas seda jagatakse. Iseenda kujutisega võib igauks teha mida ta iganes soovib. **Pilte, videot sõpradest võib jagada nende samade sõpradega. Aga ilma iga sõbra nõusolekuta ei tohiks seda videot jagada teistele inimestele. See kehtib ka piltide ja videote avaldamisel suhtluskeskkonnas** või ükskõik kus mujal internetis (blogid, pildipangad, foorumid, Youtube).

Piltide ja video ükskõik kuhu internetti üles riputamisel tuleb olla väga hoolikas, sest internetis võib väga kergesti kaduda edasine kontroll nende saatuse üle. Kord juba internetti üles pandud asju võib olla pea võimatu hiljem eemaldada. Kontroll piltide ja video edasise saatuse üle võib eriti kergesti kaduda ka suhtlusvõrgustikus. Seetõttu tuleb suhtlusvõrgustikus piltide ja video sõpradega jagamisel kindlasti arvestada ka piltide ja video sisuga, sest alati ei pruugi kõik sõbrad piltide või videoga vastutustundlikult ringi käia. *Näide: inimene tahtis head teha ja pani Facebooki üles foto ühe oma sõbra rasket haigust põdevast lapsest koos üleskutsega toetada lapse ravi (märkus: seaduse kohaselt võib sellist asja teha vaid selle lapse vanema nõusolekul). Algselt nägid seda üleskutset vaid üles riputaja sõbrad (paarkümmend), kuid need sõbrad jagasid postitust omakorda oma sõpradega ja need omakorda.*

Paljude inimeste profiilid Facebook'is on täiesti avalikud, st nende postitusi näevad ka kõik inimesed ilma Facebooki sisse logimata. Facebook'is võib üks kasutaja info enda seinalt küll ära kustutada, kuid sellega ei kao info ära mujalt, kuhu see jagamise kaudu on sattunud. Pilte ja videot saavad Facebookis kõik kommenteerida ja nii võib algsest heast kavatsusest või süütust naljast kujuneda pildil-videol kujutatute jaoks piinarikas kogemus.

Tänapäeva tehnoloogias on salvestised valdavalt kolinud mobiilsetesse seadmetesse ja neid hoitakse pilves. **Inimene võib isiklikul otstarbel tehtud salvestisi hoida internetis (näiteks pildipangad), kuid sellisel juhul peab ta olema kindel, et need on turvaliselt hoitud ning seda ei saa kolmandad isikud kasutada muudel eesmärkidel.** *Näiteks Facebook'i*

kasutajatingimuste kohaselt võidakse kasutaja poolt üles laaditud sisu kasutada muudel eesmärkidel, eeskätt inimeste profileerimiseks, et teha neile personaalselt suunatud reklaami. Seejuures puudub kasutajal tegelikult ülevaade, kes ja mis ulatuses profileerimisinfole juurde pääsevad.

Samuti tuleb arvestada, et väljaspool Euroopa Liitu tegutsevate pildi- ja videopankade kasutamisel tekkivate probleemide lahendamine võib olla väga keeruline. Praktikas on probleeme näiteks kontode kaaperdamisega ja kontode sulgemisega. Euroopa Liidus asuva pildi- või videopanga puhul tuleb kõne alla teise liikmesriigi andmekaitseasutuselt abi palumine, kuid väljaspool Euroopa Liitu tegutseva ettevõtte suhtes Andmekaitse Inspeksioonil mingit võimu ei ole.

Turvakaamerate kasutamise osas kehtib ka füüsilistele isikutele (ehk inimestele) piirang. Isikliku otstarbe erand kohaldub vaid endale kuuluva ala (enda eramaja hoov ja enda korter) filmimisel. Näiteks kui isik filmib oma erateed, aga see on antud avalikku kasutusse või seatud kellegi teise kasuks servituut, siis ei saa tugineda enam isikliku otstarbe erandile.

Kui turvakaamera vaatevälja jääb ka **naabri krunn** või **avalik ruum** (nt tänav, kortermaja trepikoda, kõrvalmaja), peab ka füüsiline isik kaaluma, kas tal on täidetud [õigustatud huvi](#) tingimused, et seda filmida, ning kasutama kaamerast teavitavaid silte. Selline nõue tuleneb asjaolust, et Euroopa Kohtu hinnangul kätkeb statsionaarne kaamera endas inimeste profileerimise riski (kaameraga võidakse pikemaajaliselt jälgida korduvalt kaamera vaatevälja jääva konkreetse inimese tegevust).¹¹

Kortermaja trepikotta kaamera paigaldamisel peab seega täpselt jälgima, kas kaamera vaatevälja jääb üksnes kaameraomaniku enda korteri uks või ka kõik uksest mööduvad inimesed. Lisaks tuleb arvestada omandiõigusest tulenevate piirangutega – trepikoda on kõigi korteriomanike kaasomandis. Kaasomandid võivad (näiteks korteriühistu üldkoosolekul kinnitatud maja sisekorraeeskirjadega) kehtestada reeglid kaasomandiosade kasutamisele, sh kaamerate kasutamisele.¹² Sh saab ühistu otsustada, et omavoliliste kaamerate kasutamine ei ole lubatud ja need teisaldatakse.

Enda **parkimiskoha** filmimisel ei ole reeglina võimalik tagada, et peale jääks vaid oma parkimiskoht. Kui see ei ole just aiaga piiratud, satuvad sellele tihti ka kõrvalised isikud. Paratamatult jääks salvestisele ka kõrval parkija enda autosse sisenedes. Sellises olukorras ei saa tugineda isikliku otstarbe erandile. Filmida saaks vaid juhul, kui on täidetud õigustatud huvi kriteeriumid ja paigaldatud teavitussildid.

Igasuguseks kolmandatele isikutele salvestuse edastamiseks ja avalikustamiseks peab olema õiguslik alus (vt õiguslike aluste loetelu punktist 1 ning selgitusi punktist 16). Nt politseile või kohtule enda õiguste kaitseks salvestiste edastamisel toimub puudutatud isikute andmete töötlemine IKÜM artikkel 6 lg 1 p e (avalik ülesanne) alusel.

¹¹ Euroopa Kohtu 11. detsembri 2014. a. eelotsustustaotlus kohtuasjas František Ryneš vs Úřad pro ochranu osobních údajů, taotluse nr C-212/13.

¹² Korteriomandiseaduse § 12: Korteriomanikud võivad korteriomandi reaalosa ja kaasomandi eseme kasutamist reguleerida kokkuleppega.

Kuigi inimene võib isiklikul otstarbel filmida mida iganes ta soovib, ei tähenda see, et ta võiks igas olukorras nõuda, et tal lubataks filmida. Näiteks võib politsei kolmandate isikute õiguste kaitseks piirata kinni peetud isikute või õnnetuse ohvrite filmimist. Avalikul kohtuistungil võib pildistada, filmida või helisalvestada üksnes kohtu eelneval loal.

Sõltumata sellest, kas IKÜM kohaselt on eraisiku poolne teiste inimeste filmimine lubatud, võib mõnest teisest seadusest tulenevalt olla see tegevus mingitel juhtudel ikkagi ebaseaduslik. Näiteks kui videotehnikat (ükskõik kas siis salvestamisega või ilma) kasutatakse selleks, et mingi konkreetse kolmanda isiku kohta süsteemselt ja teadlikult infot hankida, siis on võimalik, et tegemist on eraviisilise jälitustegevusega, mis on kuritegu. Kuid seda menetleb juba politsei. Loe selle kohta täpsemalt [juhendi punktist 11](#).

Kui keegi leiab, et eraisiku eraotstarbeline kaamera rikub tema privaatsust, on tal võlaõigusseaduse (§ 1046 ja § 1055) kohaselt õigus nõuda rikkumisega tekitatud kahju hüvitamist või rikkumise lõpetamist.

3. SALVESTAMINE AVALIKUS KOHAS AVALIKUSTAMISE EESMÄRGIL

Selles punktis kirjeldatud viisil salvestamise õigus kehtib ühtviisi nii inimestele kui ka juriidilistele isikutele.

IKS § 11: „Kui seadus ei sätesta teisiti, asendab avalikus kohas avalikustamise eesmärgil toimuva heli- või pildimaterjalina jäädvustamise puhul andmesubjekti nõusolekut tema teavitamine sellises vormis, mis võimaldab tal heli- või pildimaterjali jäädvustamise faktist aru saada ja enda jäädvustamist soovi korral vältida. Teavitamiskohustus ei kehti avalike ürituste puhul, mille avalikustamise eesmärgil jäädvustamist võib mõistlikult eeldada.“

Teisisõnu tähendab see seda, et avalikus kohas (v.t allpool definitsiooni) võib avalikustamise eesmärgil ilma inimestelt nõusolekut küsimata filmida, kui vaatevälja jäävaid inimesi teavitatakse sellises vormis, mis võimaldab neil jäädvustamise faktist aru saada ja seda soovi korral vältida.

Teavitamiskohus ei kehti avalike ürituste puhul, mille avalikustamise eesmärgil jäädvustamist võib mõistlikult eeldada. Sellised üritused on näiteks laulupidu, muud vabaõhuüritused, sh ka Tartu maraton ja muud avalikud spordiüritused.

IKS § 11 kohaldamiseks tuleb kõigepealt sisustada **avaliku koha mõiste**. Avaliku koha mõiste on defineeritud korrakaitseaduse §-s 54: avalik koht on määratlemata isikute ringile kasutamiseks antud või **määratlemata isikute ringi kasutuses olev maa-ala, ehitis, ruum või selle osa, samuti ühissõiduk**.

Määratlemata isikute ringi kuuluvad isikud ei ole nimeliselt või muude individualiseeritud tunnuste alusel üheselt identifitseeritavad.

Avalikeks kohtadeks on eelkõige avalikud teed, väljakud, pargid, avalikud supelrannad, kasutamiseks avatud metsaalad, kalmistud, ametiasutuste hooned, kaubandus- ja

teenindushooned.

Avalik koht on ka kinoseanss – igal isikul on võimalik soovi korral lunastada endale kinopilet. Sama kehtib ka kõigile avatud spordisaali puhul. Teistsugune on olukord nt nimeliste kutsetega ballil – sel juhul on ballil osalevate isikute ring üheselt määratletav.

Korruselamu trepikoda ei ole avalik koht. See, et sinna võivad sisse pääseda ka kolmandad isikud, ei muuda trepikoda avalikuks kohaks.

Paljude kohtade kasutusotstarve ja sellest tulenevalt nende avalikuks kohaks olek või mitteolek on ajas muutuv (nt avalikult kasutatav restoran – reserveeritud restoran). Iga kinnisasja omanik võib anda oma kinnisasja avalikku kasutusse oma tahet otseselt väljendades. Avalik koht on ka selline koht, mille omaniku selge tahe seda avalikuks kasutamiseks anda ei ole tuvastatav, kuid mis on faktiliselt avalikus kasutuses, nt tähiste ja tõketeta eraisikule kuuluv maatükk, mida avalikkus kasutab.

Muidu avalikkusele suletud eraõigusliku isiku ruum muutub avalikuks kohaks juhul, kui seda kasutatakse avaliku ürituse korraldamiseks. Sellele, et seltskonnaüritus on sisuliselt avalik koht, kus võib jäädvustada, on viidanud ka [Riigikohus lahendis 3-2-1-152-09](#).

Koolides ja muudes lasteasutustes avalikustamise eesmärgil filmimise kohta loe lisaks ka [punktist 13.2](#).

Salvestamise ja teavitamise korraldamisel tuleb arvestada, et mitte kõikides avalikes kohtades ei eelda inimesed enda jäädvustamist avalikustamise eesmärgil. Näiteks metsas ei oska inimene oodata, et kusagil on teda filmiv kaamera. Inimeste kõrgendatud privaatsuse ootusega tuleks arvestada ka nt tervishoiuasutuses, pangakontoris, sotsiaalabiga tegelevas asutuses, apteegis, pesupoes. Sellises kohtades tuleks salvestamisest teavitamise kindlasti tõsisemalt suhtuda ning korraldada filmimine selliselt, et inimestel oleks võimalik tõepoolest enda salvestisele jäämist soovi korral vältida.

Teatud juhtudel ei ole inimesel reaalselt võimalik salvestisele jäämist vältida:

Inimene, kes läheb kokkulepitud kuupäeval ja kellaajal asutusse või arsti vastuvõtule ja peab ootama konkreetses kohas, ei saa sealt lahkuda, et mitte kaamera ette jääda.

Salvestisele jäämise vältimise võimaldamisest ei saa rääkida ka olukorras, kus salvestamine toimub ühistranspordi sõidukis ja ainus võimalus on sõidukilt maha minna.

Salvestisele jäämist ei saa vältida ka inimene, kes on abitus seisundis või väga purjus.

Avalikus kohas salvestisele jäämise vältimine ei pruugi olla võimalik ka ametnikul, kes täidab avalikus kohas oma ametiülesannet. Näiteks päästeametnik ei saa jätta katki õnnetuses kannatada saanud inimeste päästmist või tulekahju kustutamist.

Neil kirjeldatud juhtudel, mil inimesel ei ole võimalik kaamera ette jäämist vältida, võib inimest avalikus kohas avalikustamise eesmärgil filmida

- a) kui ta ise selleks nõusoleku annab või
- b) selliselt, et isik ei ole tuvastatav.

See ei puuduta muudel seadusest tulenevatel alustel filmimist (nt filmimine avalikul üritusel, filmimine ajakirjanduslikul eesmärgil IKS § 4 alusel, õigustatud huvi alusel turvakaamerate kasutamine).

Sõitvate autode filmimisel ei ole autol vaatevälja jäämise vältimine võimalik. Seetõttu tuleks autode puhul tagada, et salvestiselt ei nähtuks liiga lähedalt autos istuvad inimesed. Ainuüksi auto välimuse ja numbrimärgi järgi teavad paljud inimesed auto omanikku (eeskätt auto omaniku lähedased, sõbrad ja töökaaslased). Kuid pelgalt auto välimuse ja numbrimärgi järgi ei ole võimalik teha ühest järeldust selle kohta, kes autoga parasjagu sõitis, sest ühe autoga võib sõita mitu inimest. Nii ei peaks auto kujutist, millelt inimesi ei nähtu, reeglina käsitlema isikuandmetena. Samas tasuks arvestada, et väga paljud inimesed tunnetavad autonumbri näitamist suure riivena, sest sõbrad ja tuttavad saavad oletusi ikka teha. Seetõttu tuleks sõltuvalt salvestise olemusest vajadusel häägustada ka numbrimärgid.

NB! IKS § 11 ei anna õigust nõuda kaameraga sissepääsu ega õigust salvestamiseks. Salvestamise lubatavuse üle otsustab siiski territooriumi omanik või valdaja. Nii võib eraõiguslik isik vastavalt oma äranägemisele enda poolt korraldatud avalikul üritusel salvestamise ära keelata. Samuti võib avalikustamise eesmärgil salvestamist avalikus kohas piirata näiteks politsei, kui see on vajalik menetlustoimingute huvides, kinnipeetu või õnnetuse ohvri õiguste kaitseks. Ka avalikul kohtuistungil võib pildistada, filmida või helisalvestada või teha kohtuistungilt radio- või televisiooniülekanne või muud ülekanne üksnes kohtu eelneval loal.

Riigikohus on eelmise IKS-i samasisulise regulatsiooni kohta selgitanud, et isiku kujutise kasutamine ilma tema nõusolekuta on siiski üldjuhul lubatav vaid selle isiku endaga seotud aktuaalse päevasündmuse kajastamiseks. Sellele lisandub eeldus, et isiku kujutise kasutamine on päevasündmuse kajastamiseks vajalik ning avalikkuse huvi kaalub üles isiku huvi. Avalikkuse huvi võinuks kolleegiumi arvates eelkõige jaatada juhul, kui hageja oleks pannud toime tõsise õigusrikkumise, millest teavitamine on üldsuse huvides, eelkõige selliste õigusrikkumiste avastamiseks või ärahoidmiseks tulevikus. Seega ei oleks hageja kujutise kasutamine ilma tema nõusolekuta olnud praegu lubatav ka nt juhul, kui politsei oleks talle koostanud protokollilähitule mittekorrasoleku tõttu.

Eelnevast tulenevalt on üldjuhul keelatud kasutada isiku kujutist juhuslikus seoses kajastatava päevasündmusega. Riigikohtu arvates ei asenda isiku kujutamine ka neutraalses või positiivses toonis isiku puuduvat nõusolekut.¹³

Andmekaitse Inspektsiooni hinnangul ei tulene antud kohtuotsusest, et päevauudiste taustaks ei või üldse inimesi enam näidata. Näiteks tehes uudist tänavakatte või -valgustuse seisukorrast, võivad Andmekaitse Inspektsiooni hinnangul tänaval filmitud lõigult nähtuda ka inimesed ja autod. Oluline on, et avalikus kohas juhuslikest inimestest tehtud salvestis koos uudisega ei tohi kokkuvõttes jätta mingil moel muljet, nagu käiks uudis salvestiselt nähtuvate konkreetsete inimeste kohta.

Kui salvestis sisaldab tuvastatavaid inimesi, peab salvestise tegija olema valmis võimaldama salvestisega tutvumist ([loe juhendi punktist 15](#)) ning töötlemata andmeid turvaliselt ([loe juhendi punktist 19](#)).

---

¹³ Riigikohtu otsus kohtuasjas nr 3-2-1-152-09.

4. KAAMERAD MEHITAMATA ÕHUSÕIDUKITEL

Üha enam kasutatakse video või piltide tegemiseks mehitamata õhusõidukeid - droone.¹⁴

Õhusõidukilt fotografeerimine või filmimine on isikuandmete töötlemine juhul, kui pildile või videole jäädvustatud isik on tuvastatav. Kui isik ei ole üheselt tuvastatav, pole tegemist isikuandmetega (vt IKÜM art 4 punkti 1 ning põhjenduspunkti 26).

Õhusõidukitelt filmimise ega fotografeerimise kohta ei ole eraldi regulatsiooni, mistõttu **kohaldub sellisele tegevusele üldine regulatsioon**. Sõltuvalt eesmärgist näiteks:

- kui filmitakse või pildistatakse avalikus kohas avalikustamise eesmärgil – [loe juhendi punkti 3](#);
- füüsilise isiku poolt isiklikul otstarbel ilma jäädvustust avalikustamata – [loe juhendi punkti 2](#);
- riigi ja kohaliku omavalitsuse asutuse poolt - [loe juhendi punkti 12](#).

Nagu on selgitatud juhendi punktides [3](#) ja [12](#), tuleb **avalikus kohas avalikustamise eesmärgil** filmimisel või pildistamisel inimesi sellisest tegevusest teavitada nii, et neil on võimalik jäädvustamise faktist aru saada ja seda soovi korral vältida (v.a kui on tegemist avaliku üritusega, kus jäädvustamist eeldatakse). Mehitamata õhusõidukit ei pruugi inimesed märgata, samuti võib selle vaatevälja jääda väga suur ala, **mistõttu teavitamiskohustuse täitmine on raskendatud**. Seega kui kaameraga on **hõlmatud suur ja paljukäidav ala** (näiteks linnaväljak), **peaks kaamerapildi teravus ja seade olema selline, et ei võimalda vaatevälja jäävate inimeste tuvastamist**.

Kui salvestis ei ole tehtud isiklikul otstarbel ning see sisaldab tuvastatavaid inimesi, peab salvestise tegija olema valmis võimaldama salvestisega tutvumist ([loe juhendi punktist 15](#)) ning töötleva andmeid turvaliselt ([loe juhendi punktist 19](#)).

Mehitamata õhusõiduki käitamisel tuleb arvestada veel ka lennunduslike nõuetega. Mehitamata õhusõiduk ei tohi ohustada inimesi, vara ja teisi õhusõidukeid ning olenevalt lennukõrgusest ning asukohast tuleb taotleda Transpordiameti luba. Transpordiamet on andnud üldkorraldusena ettekirjutuse mehitamata õhusõidukite lennutegevusega tegelevatele isikutele mehitamata õhusõiduki käitamiseks Tallinna lennuinfopiirkonnas.¹⁵ Ettekirjutusega on reguleeritud tingimused mehitamata õhusõiduki käitamiseks, sh lennutamisega seotud loa taotlemise protseduur. Transpordiamet käsitleb igat saabunud taotlust eraldi ning taotluse menetlemisel võetakse arvesse ka privaatsuse ja julgeolekuga seotud asjaolud. Oluline on

¹⁴ Euroopa Komisjon võttis mehitamata õhusõidukite üha suurenenud leviku tõttu vastu strateegia nende integratsiooniks Euroopa lennundusturule – lisainfo: https://ec.europa.eu/growth/sectors/aeronautics/rpas_et.

¹⁵ Transpordiameti peadirektori 09.06.2015 üldkorralduslik ettekirjutus nr 4.1-7/15/33. Vt ka ülejäämist altviidet.

märkida, et alates 1. juulist 2021 jõustus [Euroopa Liidu rakendusmäärus 2019/947](#), millega kaasneb hulk lisakohustusi.¹⁶

Transpordiameti väljastatud luba ei anna automaatselt õigust mehitamata õhusõiduki käitamiseks ürituste ja rahvakogunemiste kohal. Käitaja vastutab selle eest, et tal on ürituse või rahvakogunemise korraldaja luba olemas.¹⁷

Mehitamata õhusõiduki käitaja vastutab viidatud ettekirjutuse ja lennureeglite rikkumise eest vastavalt lennundusseaduse §-le 60¹⁴.

Mehitamata õhusõiduki käitamisest on võimalik rohkem teada saada Transpordiameti koduleheküljelt.¹⁸ Samuti soovitame tutvuda andmekaitseasutuste rahvusvahelise tööühma arvamusega mehitamata õhusõidukitest.¹⁹

Lisaks eeltoodule on kinnistu omanikul õigus asjaõigusseaduse alusel oma valdust kaitsta kahjulike mõjutuste ning valduse rikkumise eest, mida võib tuua kaasa näiteks drooni liig tihe või liig madalal lennutamine tema kinnistu kohal.

5. AVALIKUD VEEBIKAAMERAD

Kui avalikus kohas kasutatakse interneti kaudu otsepidi piiramatule isikute ringile edastavat veebikaamerat,²⁰ mille kaudu nähtavad inimesed on tuvastatavad (sh tuvastatavad kaudselt, riituse jms kaudu), tuleb täita IKS § 11 nõuded:

- 1) jäädvustamisest tuleb inimesi teavitada ning**
- 2) inimesel peab olema võimalik soovi korral jäädvustamist vältida.**

Kui inimesed on tuvastatavad, ei tohi veebikaamera vaateväli hõlmata tervet tänavat või väljakut, sest niisugusel juhul pole inimesel ju võimalik jäädvustamist vältida. Seega kui kaameraga on hõlmatud suur ja paljukäidav ala, peaks veebikaamera resolutsioon ja seade olema selline, et ei võimalda vaatevälja jäävate inimeste tuvastamist.

Arvestada tuleb inimestega, kes elavad või töötavad veebikaamera vaatevälja läheduses – nende jaoks kujutab veebikaamera märksa suuremat eraelu riivet. Nii ei tohiks kaamera vaatenurka ka liiga tihti muuta.

Veebikaameraid ei tohi paigaldada selliselt, et see võimaldaks:

- 1) jälgida vaateväljas olevate maja akendest sisse, sõltumata sellest, et tegemist on asutuse hoonega;
- 2) jälgida eramaja ega selle aeda,

¹⁶ Uue rakendusmäärus (EL) 2019/947 korduma kippuvad küsimused - Kättesaadav: <https://transpordiamet.ee/droonid>

¹⁷ Transpordiameti peadirektori 09.06.2015 üldkorralduslik ettekirjutus nr 4.1-7/15/33 § 2 lõige 2.

¹⁸ <https://www.ecaa.ee/et/lennundustehnika-ja-lennutegevus/mehitamata-ohusoidukid-sealhulgas-droonid>.

¹⁹ Article 29 Working Party opinion 01/2015 on Privacy and Data Protection Issues relating to the Utilisation of Drones, 16.06.2015 – leitav: https://ec.europa.eu/justice/article-29/documentation/opinion-recommendation/index_en.htm.

²⁰ Näiteks ilmakaamerad, rannakaamerad, teolude kaamerad, raekoja platsi jälgiv kaamera, mille pilti on reaalajas võimalik kõigil huvilistel interneti kaudu vaadata.

- 3) jälgida avalike teenuste kasutamiseks asutusse pöördujaid nii, et pöördujad on tuvastatavad (sh kaudselt, riietuse jms järgi),
- 4) jälgida hooneid, kus tegutsevad tervishoiutöötajad, ametiühing, advokaadid vms delikaatseid või tundlikke teenuseid osutavad isikud, selliselt, et isikud on tuvastatavad.

Punktides 2-4 nimetatud kohad võivad veebikaamera vaateväljas olla vaid juhul, kui need on üks, pigem marginaalne osa suurest pildist ning isikuid ei ole võimalik tuvastada ei otseselt ega kaudselt. Sellisel juhul ei ole vaja paigaldada ka teavitusi, sest isikuandmete töötlemist ei toimu.

Siiski tuleb eramajade vaatevälja jäämisel arvestada turvakaalutlustega. Veebikaamera võib suurendada elanike turvariske seeläbi, et loob mugava 24/7 võimaluse distantsilt anonüümselt jälgida, kas majas tuled põlevad või kas auto on maja ees.

Teeolude reaajas jälgimiseks mõeldud veebikaamera puhul ei ole teel sõitvate autode vaatevälja jäämise vältimine võimalik. Seetõttu tuleks autode puhul tagada, et kaamerapildilt ei nähtuks liiga lähedalt autos istuvad inimesed. Ainuüksi auto välimus ja numbrimärk ei ole küll reeglina isikuandmed, sest ühe autoga võib sõita mitu inimest. Kuid paljud inimesed tunnetavad siiski ka autonumbri näitamist suure riivena. Auto jääb sellise veebikaamera vaatevälja eelduslikult siiski vaid hetkeks ning seda on võimalik jälgida ainult reaajas. Siiski tasuks kaamera seadistamisel inimeste ootustega arvestada; kaamerat saab paigutada ka nii, et numbrid ei ole üldse, või on halvasti nähtavad.

Kokkuvõttes peab veebikaamerat paigaldav isik, olgu see siis eraõiguslik isik või kohalik omavalitsus, väga hoolega kontrollima, mis veebikaamera vaatevälja jääb ja ise fikseerima kaamera vaatevälja.

6. ISIKUTE JA VARA KAITSEKS

Kaamerate kasutamine isikute või vara kaitse eesmärgil on võimalik **IKÜM artikkel 6 lg 1 punkti f (õigustatud huvi)** alusel. Heli salvestamine lubatud ei ole.

Varem kehtinud isikuandmete kaitse seaduses (IKS-s) reguleeris kaamerate kasutamist § 14 lg 3, mis võimaldas kaameraid kasutada isikute või vara kaitseks. IKÜM otsekohaldatava õigusaktina, ning sellega seoses 15.01.2019 jõustunud IKS, enam sellist õiguslikku alust ei võimalda, mis tähendab, et kaameraid saab isikute või vara kaitseks kasutada üksnes IKÜM-s sätestatud õigustatud huvi alusel. Tõsi, erandiks on seadusega pandud kohustus, nt hasartmängukorraldajatel hasartmänguseaduse kohaselt (§ 37 lg 14 ja § 33 lg 1 punkt 1).

IKÜM artikkel 6 lg 1 punkt f: „**Isikuandmete töötlemine on vajalik vastutava töötleja või kolmanda isiku õigustatud huvi korral, välja arvatud juhul, kui sellise huvi kaaluvad üles andmesubjekti huvid või põhiõigused ja - vabadused, mille nimel tuleb kaitsta isikuandmeid, eriti juhul kui andmesubjekt on laps.**“.

Õigustatud huvi ei pea hakkama hindama **füüsiline isik** (ehk inimene) juhul, kui ta kasutab statsionaarset turvakaamerat ning selle vaatevälja jääb **üksnes tema enda ainukasutuses**

olev ala, mitte avalik ega ühiskasutuses olev ruum (nt tänav, kortermaja trepikoda, kõrvalmaja).²¹ Selline turvakaamera läheb isikliku otstarbe erandi alla (vt [juhendi punkti 2](#)).

Juriidilisele isikule isikliku otstarbe erand ei laiene, mistõttu saab juriidiline isik isikute või vara kaitseks kaameraid kasutada IKÜM artikkel 6 lg 1 punktis c või f sätestatud tingimustel. See kehtib ka korteriühistute suhtes, kes paigaldavad turvakaameraid kortermaja **ühiskasutuses olevale alale, nt kortermaja parklasse või trepikotta**.

Õigustatud huvile ei saa tugineda **avaliku sektori asutused** oma põhiülesannete täitmisel (IKÜM artikkel 6 ja põhjenduspunkt 47). Näiteks ei saa kohtutäitur kasutada kaamerat selleks, et tõendada kirjade kätte toimetamist. Õigustatud huvi alusel võib avalik sektor kaameraid kasutada vaid põhiülesannete väliselt, vara haldamisel, näiteks hoonete valvamiseks öisel ajal. Vajadus selleks võib tuleneda ISKE rakendamise kohustusest.

Et õigustatud huvile saaks tugineda, peavad **korraga olema täidetud kõik kolm tingimust**:

- 1) vastutaval töötlejal või kolmandal isikul on andmetöötluseks õigustatud huvi;
- 2) isikuandmete töötlemine on vajalik õigustatud huvi teostamiseks;
- 3) vastutava töötleja ja/või kolmanda isiku õigustatud huvid kaaluvad üles kaitstava andmesubjekti huvid või põhiõigused ja – vabadused.

Õigustatud huvi hindamine ja dokumenteerimine on kaamera kasutaja **kohustus**. Kuidas õigustatud huvi täpselt hinnata, oleme selgitanud eraldi juhendis (https://www.aki.ee/sites/default/files/dokumendid/oigustatud_huvi_juhend_aki_26.05.2020.pdf). Õigustatud huvi analüüs peab sisalduma andmekaitsetingimustes või olema andmesubjektidele muul viisil kättesaadav.

Kaamerate kasutamisel tuleb õigustatud huvi hindamiseks:

- 1) **selgelt määratleda ohud varale või isikutele;**
- 2) **hinnata nende ohtude tõsidust ja realiseerumise tõenäosust;**
- 3) **analüüsida, millised oleksid alternatiivsed meetmed ohu tõrjumiseks;**
- 4) **kui alternatiivseid meetmeid ei ole või nende kasutamine ei anna võrreldavat tulemust või on ebamõistlikult koormavad, siis analüüsida, milliseid kaameraid peaks kasutama, et riive oleks võimalikult väike.** Seadmete valimise reeglid on pikemalt lahti seletatud [punktis 17](#).

Turvakaameraga võrreldes eraelu puutumatust vähem riivavad meetmed on näiteks füüsilised turvameetmed (turvauks, signalisatsioon, täiendav valgustus) või organisatsioonilised turvameetmed (turvamees, reeglid ja varaline vastutus külaliste sissepääsu ja liikumise kohta kontorihoones).

Inimeste eraelu enam riivava turvameetme või tehnika kasutamist ei saa õigustada ainult majanduslikud argumendid, nt väiksemad kindlustusmaksed või seadmete odavam hind.

---

²¹ Euroopa Kohtu 11. detsembri 2014. a. eelotsustustaotlus kohtuasjas František Ryneš vs Úřad pro ochranu osobních údajů, taotluse nr C-212/13.

Alternatiivne meede on sobimatu vaid juhul, kui see on teostamatu või märkimisväärselt vähem efektiivne või kui selle rakendamisega seotud kulud on tõepoolest ebaproportsionaalsed.²²

Õigustatud huvi tuleb hinnata perioodiliselt. Aja jooksul muutunud asjaolude tõttu võib õigustatud huvi lõppeda või andmesubjekti huvid osutuda kaalukamaks.

*Näiteks kaamerate kasutamiseks **takso salongis** võib erandjuhul olla taksojuhil õigustatud huvi enda või oma vara (auto) kaitseks. Kas kaamerate kasutamine taksos on õiguspärane, sõltub aga mitmetest erinevatest faktilistest asjaoludest, sh taksoteenuse osutamise asukohast (millises linnas või piirkonnas peamiselt sõidetakse), mis kellaegadel sõidetakse (nt võib mõnes piirkonnas olla öine sõitmine ohtlikum), milline on peamine klientuur ning kui palju ja milliseid isikute või varaga seotud juhtumeid on sarnastel tingimustel sõitvatel taksojuhtidel aset leidnud. Salvestamine peab olema täpselt probleemile orienteeritud – kui risk ilmneb öösiti, lülitataksegi kaamera sisse vaid öösel või ohu ilmnemisel. Helisalvestamine taksos on keelatud. Taksojuht ei saa enda või vara kaitseks kasutada kaameraid kliendi nõusolekul. Samuti ei saa lugeda nõusolekuks seda, kui inimene istub taksosse, kus on kaamera.*

Enne kui inimene takso tellib, peab ta olema teadlik taksos olevast kaamerast, et oleks võimalik otsustada, kas ta soovib tellida kaameraga takso või mitte. Samuti peab olema võimalik enne autosse istumist tutvuda andmekaitsetingimustega. Kui isikute või vara kaitsega seotud intsidenti ei toimunud, tuleb salvestis esimesel võimalusel, kuid hiljemalt 72 tunni jooksul, kustutada.

Isikute või vara kaitseks kasutatavate jälgimisseadmete abil kogutavad andmeid võib kasutada ainult nende kogumise eesmärgist lähtuvalt.

Näide: taksojuht, kes teostab enda või oma vara kaitset kaamerate abil, ei või hiljem avalikustada taksos tehtud salvestist meedias (nt isiku tuvastamise või kahjustamise eesmärgil).

Euroopa Inimõiguste Kohus on leidnud, et alasti inimese varjatud filmimine riivab kõige intiimsemaid aspekte inimese eraelust, see riivab inimese moraalselt puutumatus.²³ Üksnes väga erandlikel juhtudel (väga kõrge riski korral) võib kaameraid kasutada riietusruumis, wc-s ja duširuumis. Sellised kõrged riskid võivad esineda näiteks kinnipidamisasutuses või psühhiaatriaiglas. Samas on õiguskantsler leidnud, et kõikide patsientide allutamine ööpäevaringsele videovalvele vangla psühhiaatriaosakonna palatites ning hügieeniruumides ei ole põhjendatud ega eesmärgipärane. Õiguskantsler leidis, et sellise videovalve vajalikkust ja kasutamise ulatust tuleks iga konkreetse patsiendi puhul eraldi hinnata.²⁴

Riietusruumis, wc-s ja duširuumis ei ole seega aktsepteeritav kaameraid kasutada vara kaitseks. Nii ei saa paigaldada ujula riietusruumi kaamerat selleks, et avastada vargusi riidekappidest. Sellist riski on võimalik maandada muude meetmetega (näiteks eraldi valve all lukustatavad seifid väärtesemete jaoks, rõivaste külge kinnitatavad turvaelemendid poes).

²² European Data Protection Supervisor, Video-surveillance Guidelines, 2010, p 5.5.

²³ Euroopa inimõiguste Kohtu 21. juuni 2012.a kohtuotsus kohtuasjas E.S v Rootsi, avaldus nr 5786/08.

²⁴ Õiguskantsleri 18.04.2011. a soovitus nr 7-9/110486/1101889 Tartu Vanglale, punkt 2.

Turvakaameraid ei või kasutada ka arstikabinetis ega protseduuriruumis. Mujal tervishoiuasutuses on turvakaameraid võimalik küll kasutada õigustatud huvi alusel, kuid on väga oluline, et kaamerad oleksid suunatud täpselt kaitstavatele objektidele. Ei piisa üldisest viitest turvalisuse tagamisele, et salvestada kogu haigla ooteruumi, suunata kaamera arstikabineti uksele või registratuurile, mis on niigi pidevalt personali järelevalve all. Mida täpsemalt on võimalik kaamerasalvestiselt tuvastada, millise arsti juurde inimene läks, seda suurem riive on inimesele ning tervishoiuteenuse osutaja õigustatud huvid ei pruugi olla piisavad turvalisuse eesmärgil kaamerate kasutamiseks. Unustada ei tohi seejuures ka töötajaid, keda ei tohi terve tööaja kaameratega jälgida.

Turvakaamera salvestist ei või lihtsalt igale küsijale ka välja anda. Salvestisega tutvumise ja selle koopia väljastamise kohta loe [punktist 15](#).

Kaamerate kasutamisest **teavitamise nõuetest** loe juhendi [punktist 14](#).

7. AJAKIRJANDUSLIKUL EESMÄRGIL

Väljendusvabadus on demokraatliku ühiskonna olemuslik alustala ning üks põhieeldusi selle arenguks ning inimese eneseteostuseks. Inimese õigus eraelu puutumatusse ning väljendusvabadus ei ole teineteise suhtes hierarhilises suhtes. Kumbki õigus ei ole iseenesest teisest ülem. Igal üksikjuhtumil tuleb eraldi hinnata, kas eraelu riive isikuandmete avalikustamise näol on õigustatud. IKS annabki kriteeriumid, mil eraelu riive on lubatud.

IKS § 4 kohaselt võib isikuandmeid ilma inimese nõusolekuta **ajakirjanduslikul eesmärgil meedias avalikustada** kui:

- 1) avalikustamise suhtes on avalik huvi;
- 2) see on kooskõlas ajakirjanduseetika põhimõtetega;
- 3) andmete avalikustamine ei kahjusta ülemääraselt isiku õigusi.

Kõik eelloetletud tingimused peavad esinema korraga, alles siis võib inimese andmeid meedias avalikustada ilma tema nõusolekuta.

Ajakirjandus ei ole seotud vaid professionaalse meediaga. Oluline on, kas avaldatul on ajakirjanduslik eesmärk või mitte, sõltumata sellest, kes ja millises vormis midagi avaldas.

Euroopa Inimõiguste Kohus (edaspidi EIK) selgitab **ajakirjanduslikku eesmärki** kui sellise informatsiooni ja ideede levitamist, mis aitab **edendada debatti avaliku huvi orbiidis olevatel teemadel**.²⁵ Seejuures tuleb eristada avalikkuse uudishimu ja meedia majandushuvisid avalikust huvist. EIK praktika kohaselt ei ole ajakirjandusliku eesmärgiga kohe kindlasti tegemist juhul, kui:

- kirjeldatakse eraelu detaile, mis kuidagi ei seonu avalike ülesannete täitmisega ning mis kuidagi ei aita kaasa ühiskondlikule debatile;
- avaldatakse sensatsioonilisi ja võikaid uudiseid, õelaid kuulujutte, mille eesmärgiks on erutada lugejate meeli ja lahutada meelt;

---

²⁵ Euroopa inimõiguste Kohtu 26.11.1991. a kohtuotsus kohtuasjas Observer ja Guardian vs Ühendkuningriik.

- avaldatu ainus eesmärk on solvamine.

Äri- ja meelelahutuse eesmärgil isikuandmete avalikustamiseks peab seaduse kohaselt olema inimese enda nõusolek (v.a kui tegemist on avaliku üritusega).

Isikuandmete avalikustamiseks peab isiku ja temaga seotud juhtumi suhtes olema **avalik huvi**. Avaliku huvi orbiidis on eeskätt avaliku elu tegelased ning inimesed, kes on mingi oma tegevuse tõttu sisenenud avalikku sfääri.

Avaliku elu tegelaste eesotsas asuvad valitsuse ja parlamendi liikmed, seejärel muud poliitikud.²⁶ Avaliku elu tegelaseks võib lisaks poliitikele olla ka inimene, kes

- valdab majanduslikku võimu ning avalikkusele olulist informatsiooni,
- võib mõjutada poliitikat, majanduslikke ja ühiskondlikke valikuid,
- teenib elatist enda isiku või loomingu eksponeerimisega.

EIK jätab väga vähe ruumi ajakirjandusvabaduse piiramiseks, kui tegemist on poliitilise debatiga. Poliitik peab taluma, et nii tema sõnad kui teod on avalikkuse ning ajakirjanduse tähelepanu all. Igasugune info ja hinnang, mis seondub poliitiku ametikoha või funktsioonidega, isegi kui see on provotseeriv, liialdatud, ebatäpne, **on rangelt kaitstud ajakirjandusvabadusega. Rõhk on info seosel poliitiku avaliku tegevusega. Seega, ka poliitikutel** (ja muudel avaliku elu tegelastel) on õigus eraelu puutumatusel. EIK tõmbab piiri poliitiku eraelu ette: **poliitiku eraelu riive on õigustatud vaid juhul ja selles ulatuses, milles see edendab avalikes huvides toimuvat debatti.**

Nii näiteks on avalikkusel õigus teada poliitiku tervise kohta vaid niisuguses ulatuses, mis on vajalik, et hinnata ametiülesannete täitmise toimetulekut. Ka poliitiku perel on õigus eraelule. Poliitiku last ei saa mingil moel võrdsustada poliitikuga. **Last ega teisi lähedasi ei saa teha avaliku arutelu objektiks pelgalt nende perekondliku seose tõttu poliitikuga.**

EIK kohtupraktika kohaselt ei saa igat **ametnikku** võrdsustada poliitikuga, kuid siiski peavad ametnikud taluma rohkem kriitikat kui riigiteenistuses mitteolevad inimesed. Iga ametnik ei ole automaatselt avaliku elu tegelane. Ametnike puhul on avalik huvi nende ametiülesannete täitmise vastu. Ametniku eraelu võib sattuda avaliku huvi orbiiti juhul, kui eraeluline asjaolu mõjutab ametiülesande täitmist. Näiteks korruptsiooni peab EIK selliseks põhjuseks, mis õigustab ametniku eraeluliste asjaolude kajastamist (muidugi eeldusel, et need asjaolud korruptsioonijuhtumiga ikka seotud on).

Kõigil muudel juhtudel, mil pole tegemist avaliku elu tegelasega, tuleb igal konkreetsel juhul hinnata, kas juhtumi kajastamiseks on möödapääsmatult vajalik ka isikuandmete avalikustamine, või on ajakirjanduslik eesmärk saavutatav ka ilma selleta.

Õigusrikkumiste kajastamine on küll avalikes huvides, kuid mitte alati pole isikuandmete avalikustamine õigustatud.

Eesti ajakirjanduseetika kodeks ütleb, et avaldades materjale õigusrikkumistest, kohtuasjadest ja õnnetustest peab ajakirjanik kaaluma, kas asjaosaliste identifitseerimine on

---

26 D.Voorhoof, Freedom of Expression under the European Human Rights System, 2010.

tingimata vajalik ja milliseid kannatusi see asjaosalistele võib põhjustada. Seejuures tuleb kindlasti arvestada ka õigusrikkuja alaealiste laste huvidega.

EIK ja Riigikohtu praktikast ning õiguskantsleri seisukohtadest tulenevad õigusrikkumiste ja kohtuasjade kajastamiseks järgmised juhtnöörid:

- **Avalikkuse huvina ei saa käsitleda üksnes üldsuse uudishimu äratanud õiguserikkumisi või õnnetusi. Õigusrikkuja isikuandmete avaldamist aktsepteeritakse üksnes raskete õigusrikkumiste puhul**, millest teavitamine oleks üldsuse huvides, eelkõige selliste õigusrikkumiste avastamiseks või ärahoidmiseks tulevikus, või millest teavitamine võimaldab olla inimestel hoolikam ja hoiduda ohtudest. Piisavalt tõsine õigusrikkumine ei ole näiteks auto lähitule rike ega avalikus kohas ebakaines olekus viibimine.
- Kohtuistungil avalikkus ei tähenda veel meediale õigust kuulnud valimatult kajastada ega vastutusest vabanemist avaldatu eest. Menetluse kestel andmete avaldamine on lubatud, kui ei rikuta süütuse presumptsiooni, kui on piisavalt tõsine kuritegu, kajastatakse objektiivselt ning ei seata ohtu õiglast kohtupidamist. Avalikul kohtuistungil võib pildistada, filmida või helisalvestada üksnes kohtu loal.
- Kannatanuid ei identifitseerita ilma nende sellekohase selge nõusolekuta. **Ka kuriteo asjaolude kirjeldus ei tohi võimaldada kannatanut ära tunda.**
- **Alaealist, kes pole veel jõudnud kriminaalvastutuse ikka, ei või nimeliselt ajakirjanduses kajastada isegi siis, kui ta on toime pannud raske kriminaalkuriteo.**

Alaealiste huvid seab kohtupraktika ettepoole väljendusvabadusest, seda isegi raske kuriteo toime pannud alaealiste puhul. Seega laste identiteedi avalikustamine meedias ilma lapsevanema nõusolekuta ei ole õieti kunagi lubatud. Kuid meedia peaks sõltumata lapsevanema nõusolekust ka ise hindama, kas lapse andmete avaldamine on lapse huvidega kooskõlas. Lapse huve tuleb hinnata objektiivselt ning pikas perspektiivis. Lapsevanema nõusolek ei ole piisav õigustus lapse huvide räägiks kahjustamiseks.

Avalik huvi võib loomulikult olla seotud ka positiivse sündmusega, nt spordivõistlus, noorte edukas esinemine, heategevuslik üritus, ühiskondliku hoone avamine.

Lõpetuseks tuleb märkida, et väljendusvabaduse kaitse ei ulatu mitte ainult väljendatud ideede ning informatsiooni sisule, vaid ka vormile, milles neid väljendati.²⁷ Seega on ajakirjandusel õigus valida ise vorm, kuidas infot esitletakse.

8. LEPINGU TÄITMISEKS

IKÜM artikkel 6 lõige 1 punkt b lubab ilma nõusolekuta töödelda isikuandmeid, välja arvatud eriliigilisi isikuandmeid, kui see on vajalik sama inimesega sõlmitud lepingu täitmiseks.

Nii näiteks võib lepingu täitmiseks salvestamine toimuda koolitusel, mis oma eesmärgist tulenevalt hõlmab videotreeningut (näiteks avaliku esinemise koolitus, kus salvestise abil

---

²⁷ Euroopa inimõiguste Kohtu 31.05.2011.a kohtuotsus kohtuasjas Žugic vs Horvaatia, p 40.

antakse koolitavale tagasisidet). Sellisel juhul ei ole salvestamiseks vaja võtta eraldi nõusolekut. Küll aga on nõusolekut vaja salvestise avaldamiseks kolmandatele isikutele, mh salvestise näitamiseks muudel samateemalistel koolitustel.

Teatud juhtudel on mõistlik lepingus salvestise kasutamise tingimused täpsemalt reguleerida, et koolitaval oleks võimalik enne lepingu sõlmimist tingimustega tutvuda ja otsustada, kas selline koolitus talle sobib. Konkreetse inimese koolitamise eesmärgi täitmiseks ei ole iseenesest vajalik temast tehtud salvestise näitamine teistele samas koolitusgrupis osalejatele. Seetõttu oleks mõistlik lepingu tingimustes selgitada, et salvestist näidatakse õppeotstarbel sama koolitusgrupi siseselt.

Kui salvestamine ei ole ilmselgelt mingi koolituse tavapärane osa, peab salvestamiseks ja salvestise edasiseks töötlemiseks olema koolitava nõusolek. Näiteks koolitaja teeb koolitavast salvestise, et seda hiljem kasutada edasistel koolitustel õppematerjalina. Sellisel juhul ei toimu salvestamine selle sama koolitavaga sõlmitud lepingu täitmiseks vaid koolitaja enda edasistes ärihuvides.

Kui koolituse tellib tööandja oma töötajatele, ei sõlmita lepingut koolitaja ja töötaja vahel²⁸ ning seega ei saa koolitaja ka tugineda IKÜM art 6 lg 1 punktile b. Sellisel juhul on koolitaja volitatud töötleja, kes töötleb töötajate isikuandmeid tööandja poolt seatud eesmärgil ja tellimusel. Tööandjal on kaks võimalust – kui koolitusel osalemine on vabatahtlik, tuleb võtta töötajalt nõusolek. Kui töötajal on kohustus koolitusel osaleda, ei saa töötlemise aluseks olla nõusolek. Kohustusliku koolituse korral saab isikuandmete töötlemise aluseks olla kas tööleping või tööandja õigustatud huvi.

Kaamerate kasutamine võib olla ka osa tervishoiuteenusest. Kuigi IKÜM ei näe ette terviseandmete töötlemist lepingu täitmiseks, annab tervishoiuteenuste korraldamise seaduse § 4¹ tervishoiuteenuse osutajale õiguse töödelda patsiendi terviseandmeid. Kuid ikkagi tuleb lähtuda minimaalsuse ja eesmärgipärasuse nõuetest. Nii võivad intensiivraviosakonnas olla kaamerad selleks, et õed saaksid distantsilt kontrollida pidevat jälgimist vajavas seisundis patsiente. Muudes palatites tuleks ööpäevaringse videovalve vajalikkust ja kasutamise ulatust iga konkreetse patsiendi puhul eraldi hinnata ning lubatav oleks see vaid juhul, kui patsient on endale ohtlik või kui ta on selgesõnaliselt ja vabatahtlikult videovalvega nõustunud.²⁹ Kui videovalve palatis ongi õigustatud, peaks piisama pildi edastamisest (st ilma hääleta). Videoülekanne võib olla osaks tervishoiuteenusest ka kaugvisiidi korral või olukorras, kus keerulisse operatsiooni on videosilla vahendusel kaasatud teises asukohas olev arst. Samas ei ole tervishoiuteenusega enam tegemist juhul, kui operatsioonist tehtud videosalvestist näidatakse rahvusvahelisel konverentsil. Juhul, kui patsient on selliselt videolt tuvastatav, tuleb video muul kui raviteenuse osutamise eesmärgil kasutamiseks küsida temalt kirjalik luba (või muuta isik tuvastamatuks).

---

²⁸ Leping sõlmitakse küll töötajate kasuks (VÕS § 80), ent nad pole osalenud lepingu sõlmimisel. Koolitusel osalemise kohustus sõltub töölepingust (või teatud juhtudel seadusest, kui enesetäiendamise kohustus on seadusega ette nähtud). Koolitaja töötleb töötaja isikuandmeid tööandja poolt seatud eesmärgil ja tellimusel, tegutsedes nii volitatud töötleja.

²⁹ Õiguskantsleri 18.04.2011. a soovitus nr 7-9/110486/1101889 Tartu Vanglale, punkt 2; Õiguskantsleri SA Tartu Ülikooli Kliinikumi Psühhiaatrikliiniku laste- ja noorukite osakonda 2018. a tehtud kontrollkäigu [kokkuvõte](#), Õiguskantsleri 2019 Kontrollkäik SA Pärnu Haigla psühhiaatrikliinikusse ([Kokkuvõte](#)).

Salvestise edasiseks muul eesmärgil kasutamiseks ei ole nõusolekut vaja, kui inimesed muudetakse tuvastamatuks. Kuid tuleb arvestada, et ainult nägude häälestamisest ei pruugi piisata. Inimene võib olla ära tuntav hääle järgi (kui salvestis on heliga), samuti riietuse, kõnnaku jms järgi. Äratundmist võib lihtsustada ka salvestise tegemise kontekst. Mida tuntum on inimene, seda vähem on vaja selleks, et teda ära tunda.

Näited:

- *Laialt tuntud inimesed: koolitus korraldatakse ühe suure teatri näitlejatele. Ilmselgelt ei piisa näitlejate nägude häälestamisest;*
- *Ühe eriala esindajad: koolitus korraldatakse tuntud advokaadibüroo ruumides selle büroo advokaatidele. Kuivõrd kõik advokaadid kuuluvad kohustuslikult ühte organisatsiooni, Eesti Advokatuuri, millel toimuvad ka regulaarsed üldkogud, on suur tõenäosus, et teisele advokaadibüroole salvestise näitamisel tuntakse inimesed ära.*

9. FIRMAPEOD

Juriidilisel isikul ei saa olla IKS § 2 lg 1 p 1 mõttes isiklikku otstarvet – selles sättes on mõeldud ainult füüsiliste isikute isiklikku otstarvet. Nii ei kvalifitseeru firma poolt firmapeo filmimine isikuandmete isiklikul otstarbel töötlemiseks.

Seega saaks firma poolt firmapeo filmimise aluseks olla kas osalejate nõusolek või õigustatud huvi. Mastaapse firmapeo puhul, kuhu on kutsutud ka koostööpartnerid ja kliendid, ei ole igalt ühelt nõusolekute kogumine aga reaalne. Samuti tuleb arvestada, et nõusolek on tagasivõetav.

Igal juhul tuleks firmapeo filmimisel lähtuda peo osalejate ringist, toimumiskohast ja filmimise eesmärgist. Kui pidu jäädvustatakse üksnes selleks, et peol osalejad saaksid endale hiljem pilte või videot tellida, võiks Andmekaitse Inspektsiooni hinnangul firmal selleks ka õigustatud huvi olla. Siiski tuleb firmal koostada eelnevalt õigustatud huvi analüüs, seda osalejatele eelnevalt tutvustada ning osalejaid tuleb teavitada filmimisest ja selle eesmärgist ka kohapeal. Lisaks sellele, et eelneva teavitamise kohustus tuleneb IKÜM-st, on see ka vajalik selleks, et osalejal oleks võimalik peole tulekust loobuda, kui ta mingil juhul videole jääda ei soovi. Samuti tuleb aktsepteerida osaleja keeldu end filmida.

Kui firma soovib kinnisel peol tehtud filmi avalikustada, siis selleks peab kindlasti olema filmilt nähtuvate inimeste nõusolek.

Ka juriidiline isik võib avalikus kohas avalikustamise eesmärgil salvestada ([loe punktist 3](#)). Seega ei ole avalikus kohas toimuva firmapeo puhul peo filmimiseks eraldi õiguslikku alust vaja, piisab teavitamisest. Firmale reserveeritud ruume (nt teater, restoran, diskoteek), kuhu pääseb kutsetega, ei saa käsitleda avaliku kohana.

10. NÕUSOLEKU ALUSEL

IKÜM lubab inimese andmeid töödelda, kui inimene ise on sellega nõus. Ent nõusolek peab olema **täiesti vabatahtlik** ning sellest keeldumisega **ei või kaasneda negatiivseid tagajärgi, nt**

teenuse piiramist või sellest ilma jäämist. Selles ulatuses, milles ilma andmete töötlemiseta pole võimalik teenust osutada, pole tegemist nõusoleku alusel töötlemisega, vaid lepingu täitmiseks andmete töötlemisega. Teenuse kasutamisele asumist ei saa võrdsustada nõusoleku andmisega.

Näide: Salongikaameraga varustatud taksosse istumine ei tähenda kaamerajälgimisega nõustumist.

Näide: Klientide profileerimise eesmärgil biomeetrilise funktsiooniga kaamerajälgimist kasutavasse poodi sisenemine ei tähenda sellise jälgimisega nõustumist.

IKÜM art 4 punkt 11 ja art 7 kehtestavad **nõuded nõusoleku sisule ja vormile**, mh:

1. nõusolek peab olema kirjalikku taasesitamist võimaldavas vormis, v.a kui see ei ole andmetöötluse erilise viisi tõttu võimalik. Kirjalikku taasesitamist võimaldav vorm on näiteks nõusolekulaetri linnutamine e-teeninduses, e-kiri, faks, originaalallkirjaga dokumendi koopia (sh pdf formaadis elektrooniline koopia). Vaidluse korral peab nõusoleku olemasolu tõendama isikuandmete töötleja;
2. vaikimist või tegevusetust nõusolekuks ei loeta;
3. nõusoleku saab anda vaid enda ja oma alaealise lapse ning eestkostetava isikuandmete töötlemiseks;
4. nõusolek ei saa sisalduda tüüptingimustes - nõusoleku andmise üle peab olema võimalik tüüptingimustest sõltumatult otsustada;
5. nõusolek peab olema antud vabatahtlikult, konkreetne, teadlik ja ühemõtteline tahteavaldus;
6. nõusolek on teadlikult antud, kui selles on märgitud:
  - a. teave vastutava töötleja (ning andmete vastuvõtjate) kohta;
  - b. iga sellise töötlemistoimingu eesmärk, mille jaoks nõusolekut küsitakse;
  - c. milliseid (millist liiki) andmeid kogutakse ja kasutatakse;
  - d. õigus võtta nõusolek tagasi;
  - e. vajaduse korral teave andmete kasutamise kohta automatiseeritud otsuste tegemisel kooskõlas IKÜM artikli 22 lõike 2 punktiga c ning
  - f. võimalikud ohud andmete edastamisel kolmandasse riiki, mis on tingitud kaitse piisavuse otsuse ja asjakohaste kaitsemeetmete puudumisest, nagu on kirjeldatud IKÜM artiklis 46.

Euroopa Andmekaitsekoostöögruppi on andnud välja suunised IKÜM-i kohase nõusoleku kohta, mis selgitavad neid tingimusi täpsemalt ja konkreetsemalt.³⁰

Andmekaitse Inspektsioon on seisukohal, et nõusoleku olemasolu on võimalik tõendada ka videosalvestise endaga.

Näide: uudistesaaate reporter koos nähtava kaameraga pöördub tänaval juhusliku inimese poole, tutvustab end ja küsib, kas viimane oleks nõus kaamera ees vastama paarile küsimusele öhtuste Kanal x uudiste jaoks. Inimene nõustub ja vastab. Soovitav on küsimuse esitamine samuti salvestada, sest vastasel juhul võib jääda kahtlus, kas

³⁰ Euroopa Andmekaitsekoostöögruppi suunised 05/2020 määruse (EL) 2016/679 kohase nõusoleku kohta, punkt 13 – leitav: https://edpb.europa.eu/our-work-tools/our-documents/guidelines/guidelines-052020-consent-under-regulation-2016679_en.

nõusoleku küsimisel esitati kogu vajalik info (nt kas kaamera oli üldse nähtav või filmiti kaugelt või muul viisil varjatult). Kui inimene keeldub, tuleb tehtud salvestis kustutada.

Ka nõusoleku alusel töötlemise korral tuleb ikkagi järgida IKÜM artiklis 5 sätestatud üldnõudeid.³¹

Inimene võib nõusoleku igal ajal tagasi võtta, seda ka televisiooni jaoks tehtud salvestiste puhul. **Nõusoleku tagasivõtmatuses ei saa kokku leppida, see oleks seadusega vastuolus olev tingimus.** Nõusoleku tagasivõtmisel ei ole tagasiulatuvaid tagajärgi. Seega nõusoleku tagasivõtmine pärast seda, kui salvestis on eetris ära olnud, ei muuda tagantjärele enam midagi. Küll aga tuleb sel juhul saates inimese isikuandmete jätkuv avalikustamine veebilehel lõpetada. Kui ajakirjandusväljaanne tugineb isikuandmete avalikustamisel nõusolekule ning nõusolek hiljem tagasi võetakse, ei saa ajakirjandusväljaanne keelduda viidates ajakirjanduse erinormile (IKÜM art 4). Kui ajakirjandusväljaande hinnangul on inimese andmete meedias avalikustamise vastu ülekaalukas avalik huvi, tuleb sellele alusele tugineda algusest peale.

Alati siiski ainult nõusolekust ei piisa. Nii näiteks sätestab Eesti ajakirjanduseetika koodeks, et ajakirjanik ei või kuritarvitada meediaga suhtlemisel kogenematuid inimesi. Enne vestlust (ja seega ka enne isikuandmete töötlemise nõusoleku võtmist) tuleb selgitada räägitu võimalikke tagajärgi.

Laste kajastamisel meedias lapsevanema nõusoleku alusel peab ajakirjanik ikkagi ka ise hindama lapse huvisid. Euroopa Inimõiguste Konventsiooni artikkel 10 lõike 2 kohaselt kaasnevad väljendusvabadusega kohustused ja vastutus – kohustus arvestada teiste inimeste õigustega, käituda info avalikustamisel heas usus ning kooskõlas ajakirjanduseetikaga. Teiste inimeste õigusteks, millega konventsioon käsib arvestada, on ka lapse õigused. **Nii peabki ajakirjanik sõltumata lapsevanema nõusolekust ise hindama, kas last käsitleva salvestise avalikustamine võib kahjustada lapse huve ja seda ka pikemat ajaperioodi silmas pidades.**

Kui isikuandmete töötlemine toimub seaduse alusel, ei või sama töötlemise kohta võtta inimeselt lisaks veel nõusolekut. Nõusoleku võtmine sellises olukorras oleks eksitav, sest nii jääb inimesel mulje, nagu oleks võimalik töötlemine ära lõpetada, kui ta nõusoleku tagasi võtab.

Avalik sektor (riigi- ja omavalitsusasutused) ei või reeglina oma põhiülesannete täitmisel tugineda nõusolekule. Seda põhjusel, et avalik võim ja inimene pole võrdsel positsioonil. Nõusolekule võib tugineda siis, kui selle andmata jätmine inimesele mingeid negatiivseid tagajärgi kaasa ei too.

Näide: Riigiasutus võib asutust tutvustavas videos kasutada oma töötajaid, kui viimased on sellega tõesti vabatahtlikult nõustunud. Küll tuleb algusest peale arvestada võimalusega, et keegi salvestisele jäänutest võib nõusoleku tagasi võtta.

---

³¹ IKÜM art 5 üldnõuded: isikuandmete töötlemine peab olema seaduslik, õiglane, läbipaistev, eesmärgipärane, minimaalne, kvaliteetsed, ette nähtud säilitamistähtajaga ning toimuma turvaliselt; isikuandmete töötleja peab suutma tõendada nende nõuete täitmist.

11. ERAVIISILINE JÄLITUSTEgevus JA AHISTAV JÄLITAMINE

Karistusseadustiku § 137 kohaselt on eraviisiline jälitustegevus kuritegu. § 137 sätestab: „**Jälitustegevuseks seadusliku õiguse ta isiku poolt teise isiku jälgimise eest tema kohta andmete kogumise eesmärgil karistatakse rahalise karistuse või kuni kolmeaastase vangistusega.**“ Eraviisilise jälitustegevuse eest saab karistada nii füüsilist kui juriidilist isikut.

Kuid mitte igasugune naabri piilumine ei kujuta endast veel kuritegu. Eraviisilise jälitustegevusega on tegemist, kui:

- 1) **toimub varjatud visuaalne vaatlemine kas vahetult või tehniliste seadmete abil,**
- 2) jälgimine on **korduv või pikemaajaline,**
- 3) jälgimisega soovitakse mingi eesmärgi jaoks andmeid koguda (st mitte lihtsalt ei piiluta uudishimust või meelelahutuseks),
- 4) jälgimisviis peab vastama mõnele jälitustoimingule (jälitustoimingud on kirjeldatud kriminaalmenetluse seadustikus ja julgeolekuasutuste seaduses).

Isik, keda jälgitakse, ei pea siiski olema nimeliselt kindlaks määratud.³²

Seega ei ole kuriteoga tegemist juhul, kui inimene seab üles kaamera, et näha, kes üldse kortermaja uksest sisse-välja käivad. Eraviisilise jälitustoimingu kaebusega pole mõtet politsei poole pöörduda ka juhul, kui naabermajale nähtavale kohale paigaldatud kaamera vaatevälja jääb ka osa teise naabri aeda.

Kui eraviisilise jälitamise koosseis ei ole täidetud, võib tegu olla ahistava jälitamisega. Karistusseadustiku § 157³ kohaselt on **ahistav jälitamine** kuritegu: „**teise isikuga korduva või järjepideva kontakti otsimise, tema jälgimise või muul viisil teise isiku tahte vastaselt tema eraellu sekkumise eest, kui selle eesmärk või tagajärg on teise isiku hirmutamine, alandamine või muul viisil oluliselt häirimine,** kui puudub käesoleva seadustiku §-s 137 sätestatud süüteo koosseis, karistatakse rahalise karistuse või kuni üheaastase vangistusega.“ Ahistava jälitamise eest saab karistada nii füüsilist kui juriidilist isikut.

Kuigi paragrahvi nimi on „ahistav jälitamine“, siis tegelikkuses on tegemist pigem süstemaatilise ahistamisega. Keeruliseks teeb selle tõsiasi, et inimeste fantaasia on piiritu ja siia alla lähevadki kõik ahistava loomuga käitumised, mida keegi suudab välja mõelda selleks, et kedagi teist häirida, tema eraellu sekkuda ja teha tema olemine võimalikult ebamugavaks.³³ See võib tähendada ohvril järel käimist või jälitamist, pidevat helistamist või sõnumite saatmist, ka tema kohta info või piltide avaldamist või tema kolleegide ja tuttavate häirimist, näiteks ohvrit laimavate kirjade saatmist.³⁴

Paljud ahistava jälitamise vormid, nagu telefonikõned, kirjad, sõnumid, lillede või kingituste saatmine ja ootamatud visiidid, võivad olla iseenesest süütud ja sotsiaalselt täiesti aktsepteeritavad teod. Ahistavale jälitamisele hakkavad sellised teod viitama aga siis, kui need muutuvad ohvrile oluliselt häirivaks ja jätkuvad ohvri tahte vastaselt. Võimalikud ahistava jälitamise viisid: 1) soovimatud (sh häiriva sisuga) telefonikõned, sõnumid, kirjad, e-kirjad; 2)

³² Riigikohus (3-1-1-124-04) märkis asjas, kus kuulati salaja pealt kõrvalkabinetis toimunud isikutevahelisi vestlusi: Isikute ring, keda jälgitakse, peab olema kõige üldisemal kujul individualiseeritav. Inimene, keda jälgitakse, võib olla nii võõras kui tuttav.

³³ <https://aastaraamat.prokuratuur.ee/prokuratuuri-aastaraamat-2019/ahistav-jalitamine-kuritegu>

³⁴ <https://www.politsei.ee/et/juhend/ennetusprojektid/ahistava-jalitamise-kampaania>

jälgimine ja järgnemine (sh kohas, kus jälitajal pole põhjust viibida); 3) ootamatult ohvri koju, kooli, töökohta vms kohta ilmumine; 4) soovimatute esemete, kinkide, lillede jms saatmine; 5) ohvri kohta häiriva teabe levitamine internetis või avalikus kohas; 6) ohvri lähedaste, sõprade, kolleegidega kontakti otsimine; 7) pidev ja pealetükkiv oma abi pakkumine, kui abi ei vajata; 8) ohvri vara (nt auto, kodu) kahjustamine; 9) ohvri telefoni ja arvuti liikumise jälitamine; 10) ohvri jälitamiseks pealtkuulamiseadmete, **kaamerate ja GPS-seadmete kasutamine**. Esitatud nimekiri on näitlik ja ammendamatu ning rohked juhtumid on näidanud, et ahistavate jälitajate fantaasia ja kujutlusvõime ohvri hirmul ja emotsioonidel mängimisel ning ohvri tegudega manipuleerimisel on piiritu.³⁵

12. KAAMERAD RIIGI- JA KOHALIKU OMAVALITSUSE ASUTUSTES

Riigi- ja kohaliku omavalitsuse asutused kasutavad praktikas kaameraid hoonete turvamisel, avalikus ruumis korra tagamiseks ning menetluste läbiviimisel. Kõiki neid olukordi reguleerivad erinevad õigusnormid, mistõttu peab alati olema selge, mis eesmärgil ja õiguslikul alusel konkreetset kaamerat kasutatakse.

Kui hooneid ja avalikku ala turvatakse valdavalt statsionaarsete kaameratelega, siis menetlustes kasutatakse üha rohkem parda-, rinna- ja rajakaameraid ning droone.

Turvakaamerate kohta loe [juhendi punktist 6](#). Omavalitsuse paigaldatud avalikku ala jälgida võimaldavate online veebikaamerate kohta loe [juhendi punktist 5](#). Nõusoleku alusel kaamerate kasutamise kohta loe [punktist 10](#).

Üheks põhjuseks, miks riigi- ja omavalitsusasutused avalikesse kohtadesse tihti kaameraid üles panna soovivad, on **õigusrikkumiste ennetamine ja avastamine**. See on korrakaitseline tegevus, mis allub korrakaitseaduses sätestatud reeglitele. Kaamera kasutamine on korrakaitseaduse kohaselt **riikliku järelevalve erimeede** (KorS § 34), mida võib kasutada üksnes siis, kui eriseadus (või korrakaitseaduse ise) seda ette näeb. Selline kaamera võib edastada või salvestada üksnes pilti, mitte heli. Kaamerast tuleb teavitada korrakaitseaduse alusel antud määruse kohase sildiga.

Näiteks kasutavad kohalikud omavalitsused praktikas tihti kaameraid **avaliku korra tagamiseks**. Nõuded avalikus kohas käitumisele on toodud korrakaitseaduses §-s 55 ning riiklikku järelevalvet nende üle teostavad korrakaitseorganitena politsei ning kohalik omavalitsus. Korrakaitseaduse § 57² annab neile õiguse kasutada selle ülesande täitmiseks ka jälgimisseadmetikke.

Avaliku korra tagamisel on praegu kujunenud olukord, kus mõnes omavalitsuses katab kaameravalve pea tervet omavalitsuse territooriumi. Eriti just väikese omavalitsuse puhul on sellisel juhul elanikud pideva jälgimise all. Juhul kui erimeetme kasutamine on lubatud ohu ennetamiseks, siis korrakaitseaduse § 5 kohaselt peab olema vähemalt ohukahtlus (KorS § 5 lg 6) või ohuproгноos, millest nähtub vajadus ohu ennetada.³⁶ See tähendab, et avalikus kohas

³⁵ https://www.just.ee/sites/www.just.ee/files/kaidi_kahu_ahistava_jalitamise_kriminaliseerimine_eestis_-_kuriteokoosseisu_erakordsusest_ja_sellega_seotud_problemaatikast.pdf

³⁶ KorS § 34 hetkel ei näe ette jälgimisseadmete kasutamist ohu ennetamiseks. Andmekaitse Inspeksioon on Justiitsministeeriumi tähelepanu sellele juhtinud. Justiitsministeerium plaanib seadust täiendada.

käitumise nõuete tagamiseks kaamera paigaldamisel peab omavalitsus põhjalikult läbi mõtlema, kus ja milliste nõuete rikkumise oht eksisteerib ning kuidas kaamerad seadistada.³⁷ Mõned võimalikud näited selle kohta, kuidas seda teha:

- Fokuseerimine – näiteks pargis oleva skulptuuri lõhkumiseks peab sellele füüsiliselt lähedale minema. Lõhkumise ennetamiseks ja lõhkujate tuvastamiseks tuleb kaamera seega kohaselt fokuseerida. Vetelpäästeline kaamera olgu suunatud ikka veekogu peale.
- Ajaline piirang – lõhkumine leiab suurema tõenäosusega aset pimedal ajal. Päevasel ajal liigub tänaval ja parkides inimesi. Pargi valvamiseks kasutatavad kaamerad peaksid sisse lülituma alles öösel. Päevasel ajal kahjustab pargipingile suunatud kaamera ülemääraselt inimeste eraelu privaatsust. Euroopa Inimõiguste Kohus on korduvalt märkinud, et Euroopa inimõiguste konventsiooni artikkel 8 kaitseala hõlmab ka inimese suhtlemist teiste inimestega, isegi kui see toimub avalikus ruumis.³⁸ Lisaks peaks park soodustama inimeste rekreatsiooni; pidev kaamerajälgimine tekitab aga vastupidiselt inimestes hoopis ärevust ning stressi, eriti arvestades, et kaamerate tehnilised kasutusvõimalused muudkui täienevad.³⁹

Reeglina on aga korrakaitseorgani ülesanded ja õigused reguleeritud eriseadusega. Nii näiteks lubab liiklusseadus politseil liiklusjärelvalvet teostada ka mootorsõidukit jäädvustava liiklusjärelvalveseadmega, teisaldatava või statsionaarse tehnilise vahendiga ning seejuures ka veel varjatult. Kuigi peatumise ja parkimise nõuete üle teostab liiklusjärelvalvet ka valla- või linnavalitsus, ei ole neile selleks eesmärgiks antud KorS § 34 erimeetme (ehk jälgimisseadmestiku) ega eelpoolmainitud, mootorsõidukit jäädvustava liiklusjärelvalveseadme kasutamise õigust.⁴⁰

Kuid lisaks korrakaitseaduse §-s 34 sätestatud jälgimisseadmestikele kasutatakse korrakaitstes ning süüteo menetlustes **liikuvaid kaameraid – vormi-, raja-, pardakaameraid, droone** või **filmitakse kaasaskantava seadmega**, olgu see siis mobiiltelefon, foto- või videokaamera.

Politsei kasutab salvestustehnikat menetlustoimingu (või riikliku järelvalve meetme kohaldamise) **protokollimiseks ning tõendite kogumiseks**. Haldusmenetluse § 5 lg 1 sätestab haldusmenetluse vormivabaduse, sätestades, et menetlustoimingu vormi ja muud haldusmenetluse üksikasjad määrab haldusorgan kaalutusõiguse alusel, kui seaduse või määrusega ei ole sätestatud teisiti. Lisaks annab haldusmenetluse seaduse § 7 lg 5 haldusorganile õiguse haldusmenetluses⁴¹ haldusakti andmise, toimingu tegemise või halduslepingu sõlmimise eesmärgil töödelda isikuandmeid menetletavas asjas vajalike asjaolude kohta, kui seadusega ei ole ette nähtud teisiti. Tõenditeks haldusmenetluses on

---

³⁷ Andmekaitseasutuste rahvusvaheline tööühm on leidnud, et kaamerate kasutamine ei ole õigustatud vähese tähtsusega õigusrikkumiste tuvastamiseks. Article 29 Data Protection Working Party, Working Document on the Processing of Personal Data by means of Video Surveillance, 25.11.2002, lk 16.

³⁸ Euroopa inimõiguste Kohtu kohtuotsused kohtuasjades P.G. ja J.H. vs Ühendkuningriik, Peck vs Ühendkuningriik, Von Hannover vs Saksamaa.

³⁹ Inimene ei tea, mida kaamera tegelikult teeb: kas kaamera töötab kogu aeg, kui kaugele selle vaateväli ulatub, kas võimaldab ka näotuvastust. Koosmõjus artiklitega politsei soovist luua üleriigiline kaamerajälgimise võrgustik jääb inimesele mulje, et ta on riigi pideva jälgimise all.

⁴⁰ Liiklusseaduse § 196¹ ja § 196². KorS § 82 kohaselt on siiski võimalik, et kuigi kohalikul omavalitsusel endal ei ole eriseaduse alusel korrakaitsepädevust, on ta korrakaitselepingu alusel kaasatud riigi korrakaitseülesande täitmisele. Seda tingimusel, et kohalikul omavalitsusel on olemas korrakaitseametnik või korrakaitseüksus.

⁴¹ Korrakaitse on haldusmenetluse alaliik KorS § 1 lg 2 kohaselt kohaldatakse korrakaitseaduses sätestatud haldusmenetlusele haldusmenetluse seaduse sätteid, arvestades korrakaitseaduse erisusi.

muuhulgas dokumentaalne tõend ja paikvaatlus. Dokumentaalne tõend võib olla ka video-ja helisalvestis või foto. Samuti võidakse paikvaatluse käigus salvestada.⁴² Korrakaitseadus tõendite vormi ega protokollimise osas erisusi ette ei näe.

Võib tekkida küsimus, millisel juhul on tegemist lihtsalt tõendi kogumise või menetlustoimingu protokollimisega ning millal korrakaitseaduse § 34 kohase erimeetmega. Erinevus on seejuures nii teavitamise nõuetes kui ka kasutamise tingimustes. Kui algselt oli korrakaitseaduse § 34 mõeldud vaid statsionaarsete kaamerate tarbeks, siis Riigikogu menetluses lisati sellesse pardakaamerate kohta käiv säte.

Inspektsiooni hinnangul, **kui kaamerat kasutatakse valimatult kõige ümbritseva jäädvustamiseks, näiteks linnas liikuva patrullauto pardakaamera või tänaval jalutava politseiniku vormikaamera abil, siis tuleks kohaldada KorS § 34 reegleid.** Kui aga parda- või vormikaamera lülitatakse sisse sündmuskohal konkreetse juhtumi menetluse raames toimuva jäädvustamiseks, saab tegemist olla meetmete kasutamise protokollimise või tõendi jäädvustamisega.

Valduse (nt kellegi eluruumi) läbivaatuse käigus võib olukorda jäädvustada pilti või heli salvestava seadmega,⁴³ ent sel juhul on tegemist KoRS § 51 kohase erimeetmega, mille kasutamisele on ranged tingimused. Valdusesse sisenemise puhul aga taolist õigust video- ja helisalvestamiseks korrakaitseaduses ette nähtud ei ole.⁴⁴ Eluruumi sisenemisel ei saa tugineda ka KorS §-le 34, sest see reguleerib üksnes avalikus kohas toimuvat videojälgimist. Pole selge, kas seadusandja teadlikult soovis välistada videosalvestamise igasuguse valdusesse sisenemise puhul (näiteks kui tegemist on kaubanduskeskuse või metsaga). Samuti on küsitav, kas valdusesse sisenemiseks tuleks lugeda ka üksnes drooni lennutamist kinnisasja kohal. Ent eluruumi sisenemisel tuleks siiski lähtuda eeldusest, et seadusandja pole lausalist videosalvestamist selleks puhuks ette näinud.⁴⁵ Menetlustoimingu protokollis tarbeks eluruumis pildistamist tuleb siiski lubatavaks pidada, kui fotole jäädvustatut tuleks protokollis nii või teisiti üksikasjalikult kirjeldada.

Väärteomenetluse seadustik näeb ette, et foto ja film saavad olla tõendiks.⁴⁶ Samuti võib menetlustoimingu protokollimise menetluselise isiku **nõusolekul** asendada menetlustoimingu heli- ja videosalvestamisega.⁴⁷

Sõltumata sellest, millisel eeltoodud juhul korrakaitseorgan kaamerat kasutab, kehtib üks kindel reegel – **inimesi ei või filmida (ega ammugi nende juttu salvestada) varjatult (v.a liiklusjärelevalves)**. Salvestamisest tuleb inimesi selgelt teavitada. Olgu öeldud, et algselt oli korrakaitseaduse eelnõus sees ka varjatud teabe kogumine mh isiku varjatud jälgimise teel, kuid seda üksnes kõrgendatud ohu korral ning ringkonnaprokuröri eelneval loal. Siiski ei saanud selline korrakaitsejärelevalve Riigikogult heakskiitu ning jäi seadusest välja. **Varjatud**

⁴² A.Aedmaa jt, Haldusmenetluse käsiraamat, 2004, lk 192 ja 195.

⁴³ Korrakaitseaduse § 51 lg 6¹.

⁴⁴ Valdusesse sisenemine on samuti korrakaitseaduse erimeede (§ 50), ent erinevalt KorS §-st 51 (valduse läbivaatus) pole KorS §-s 50 kaamerate kasutamist ette nähtud.

⁴⁵ Riigikohus on korduvalt selgitanud, et intensiivselt põhiõigusi riivav menetlustoiming peab olema seadusega selgelt ette nähtud ning mida intensiivsem riive, seda üksikasjalikum peab seda ettenägev õigusnorm olema. Vt nt 9.veebruari 2021. a RKL 4-20-1588, p 19. Kodu on olemuselt inimese privaatsfääri tuumik. Selle filmimine eeldaks Inspektsiooni hinnangul selget normi.

⁴⁶ Väärteomenetluse seadustiku § 31, § 31⁴

⁴⁷ Väärteomenetluse seadustiku § 47.

jälgimine ehk jälitustegevus on lubatud üksnes siis, kui seadus selle selgelt ette näeb (nt kriminaalmenetluses). Teabe ebaseaduslik varjatud kogumine on kuritegu.

13. KAAMERAD KOOLIDES ja LASTEASUTUSTES

13.1. Turvakaamerad

Põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse (PGS) § 44 lg 5 kohaselt on koolis videovalve kasutamine lubatud üksnes õpilaste ja koolitöötajate turvalisust ohustava olukorra ennetamiseks ning olukorrale reageerimiseks. PGS § 44 lõike 6 kohaselt tuleb jälgimisseadmestiku kasutamise kord sätestada kindlasti ka kooli kodukorras.

Muus lasteasutuses (nt lasteaias) saab turvakaameraid kasutada õigustatud huvi (IKÜM artikkel 6 lg 1 punkti f) alusel. Seega õiguslikul alused koolil ja lasteaial on erinevad, kuna PGS-is on eraldi alus sätestatud, aga koolieelse lasteasutuse seaduses sarnast sätet ei ole.

Turvakaamerad on heaks lahenduseks näiteks öisel ajal territooriumi valvamiseks, aga ka juhul, kui on vaja tuvastada territooriumil nähtud lasteahistaja või narkodiiler. Päevasel ajal võivad turvakaamerad olla põhjendatud näiteks suurel maa-alal asuvas lastelaagris, kus kasvatajad ei suuda kõike ise jälgida või juhul, kui lastel on oht oma elule ja tervisele (nt luba küsimata üksi vette minnes). Aga turvakaamera ei saa ega või kuidagi asendada inimest, kes peab lapsi valvama!

Turvalisuse tagamise eesmärgil ei ole lubatav kasutada videovalvet klassitundides. Klassiruumis toimuva kontrollimisega peab hakkama saama õpetaja ning vajadusel suunama õpilased vahetunniks klassist välja.

Samuti ei saa laste turvalisust ohustava olukorrana käsitleda lastevahelisi pisikesi nügimisi jms. Mõned lapsevanemad võivad nõuda kaamerate paigaldamist just seetõttu, et pärast on salvestiselt võimalik täpselt järgi uurida, kes lastest tüli alustas. Kool aga ei saa ega pea sellistele lapsevanemate nõudmistele alluma.

Turvakaamerate salvestisi ei või kool/lasteasutus ise hiljem mingil muul eesmärgil, nt suitsetavate õpilaste tuvastamiseks või õpilaste vahelise tüli lahendamiseks, kasutada ega ka lihtsalt igale küsijale välja anda. Turvakaamera salvestise võib välja anda õigusrikkumise tuvastamiseks seaduse alusel juhtumit menetlevale asutusele. Samuti kui isik küsib andmeid enda kohta IKÜM artikkel 15 alusel, aga muutes eelnevalt kõik teised isikud tuvastamatuks.

13.2. Filmimine ja pildistamine koolides ja lasteasutustes

Kool ja muu lasteasutus võib olla lähtuvalt sündmusest vahel avalik koht (eelkõige kooli aktus või muu kõigile avatud üritus), kus igaüks, nii laps kui täiskasvanu, füüsiline kui juriidiline isik, võib filmida ja pildistada käesoleva juhendi punktis 3 kirjeldatud reeglite kohaselt. See tähendab, et koolis ja lasteasutuses võib isikuandmete kaitse seaduse § 11 alusel laste ja lastevanemate nõusolekuta avalikustamise eesmärgil pildistada-filmida, kuid filmitavaid tuleb teavitada nii, et nad saavad vabalt langetada otsuse, kas soovivad kaamera ette jääda või mitte. Soovitame aktuste

filmimisel eelnevalt sellest kõiki teavitada ja jätta jäädvustamist mitte soovivate isikute tarbeks ruumi mingi osa kaameraväljast välja. Puudutab see vaid neid ruume, kus avalikku üritust läbi viiakse (nt kooli aula).

Samuti võivad lapsevanemad ja kõik teised inimesed (aga mitte juriidilised isikud!) lasteasutuses ja koolis pildistada ja filmida oma enda tarbeks ilma, et selleks oleks vaja kelleltki luba küsida. Kuid enda tarbeks tehtud pilte ja videoid ei või hiljem ilma pildilt/videolt tuvastatava inimese nõusolekuta avalikustada (loe täpsemalt [juhendi punktist 2](#)).

Näited sellest, mis on eeltoodust tulenevalt keelatud:

- *Õpilane ei või internetis avalikustada kaasõpilastest või õpetajatest enda tarbeks tehtud videot.*
- *Õpilane ei või internetis avalikustada peksmisest või piinamisest tehtud videot sõltumata sellest, kas ta tegi selle video varjatult või avalikult.*
- *Õpetaja ei või tunnis lapsi filmida ja hiljem videoid teistele isikutele edastada.*

Eelpooltoodust ei tulene, et igaüks võib kooli või lasteasutuse territooriumil filmimise või pildistamise õigust nõuda. Koolil ja lasteasutusel on õigus kehtestada ka reeglid oma territooriumil filmimise ja pildistamise kohta. Sellised reeglid peavad kindlasti olema kõigile kättesaadavad, vajadusel tuleb kasutada ka reeglitele viitavaid silte vms.

Koolid ja lasteasutused peavad hea seisma selle eest, et keegi lapsi õigusvastaselt või lapsi ilmselgelt kahjustavalt ei filmiks.

Näide: Lastelaagrit tuli kontrollima politsei, kellega koos oli õigusrikkumisi kajastava telesaate meeskond. Meeskond tuli koos politseiga laagrisse ja hakkas filmima. Lastelaagri korraldaja ning politsei peavad selles olukorras hindama, kas laste filmimine on lubatud ning tagama, et lapsi õigusvastaselt ei filmitaks.

Kuivõrd kooli ja muude lasteasutuste territooriumil on alaealised, kes ei tarvitse osata hinnata salvestamise eesmärke ja tagajärgi ega teada oma õigusi, ning ei saa seetõttu langetada ka teadlikku otsust kaamera vaatevälja jäämise kohta.⁴⁸ Samasugune olukord on ka selliste asutuste puhul, mis on seotud piiratud teovõimega täisealiste inimestega – nt psühhiaatriahaigla, aga ka vanadekodu, hooldekodu. Seetõttu on oluline, et laste filmimine toimuks kooli, lasteasutuse või lapsevanema teadmisel, kes saavad siis otsustada, kas filmimine ikka on laste huvidega kooskõlas.

Soovitame tungivalt kehtestada kooli või lasteasutuse territooriumil filmimise ja pildistamise oma kord, reguleerides selles ära filmimise ja pildistamise ja piltide-salvestiste internetis avalikustamise reeglid nii lastele, lapsevanematele, kooli personalile kui ka kõigile kolmandatele isikutele, sh meediale selle kõige laiemas tähenduses.

Ajakirjandusele on võrreldes muude isikutega antud ulatuslikumad õigused sündmuste kajastamiseks ([loe täpsemalt juhendi punktist 7](#)). Siiski peab ajakirjandus tulenevalt

---

⁴⁸ Tsiviilseadustiku üldosa seaduse § 8 kohaselt on alaealisel piiratud teovõime ja nad vajavad tehingute tegemiseks oma vanemate nõusolekut. Nõusolek on ühepoolne tehing.

ajakirjanduseetika koodeksi punktist 3.6 alati informeerima salvestamise kavatsusest kooli (või lasteasutust). Erivajadustega laste ja erikoolide puhul tuleb rangelt jälgida ajakirjanduseetikat ning austada ilma igasuguste mööndusteta laste inimväärikust.⁴⁹

Andmekaitse Inspektsiooni hinnangul peaks meedia, sõltumata ajakirjanduseetika koodeksist nõutavast, alati käituma laste suhtes eetiliselt, tagades, et filmimine ise ega salvestise avalikustamine ei kahjusta mingil moel laste huve ega loo lastest väärettekujutust.

Tuleb arvestada, et inimeste arvamused sellest, mis on positiivne või neutraalne, on väga erinevad (näiteks koolis läbiviidud helkuri kandmise kontrolli kajastamine). Selgelt negatiivsete sündmuste kajastamisel tuleb olla eriti hoolikas. Kindlasti ei saa aktsepteerida õnnetusse sattunud või väärkoheldud laste näitamist või nende identiteedi avalikustamist muul viisil. Laste huvisid tuleb hinnata objektiivse täiskasvanud inimese seisukohast ja pikas perspektiivis, mitte lähtudes pelgalt sellest, mida laps ise tahab. Samuti tuleb mees pidada, et ka lapsi ei või näidata juhuslikus seoses mingi päevasündmusega ([loe täpsemalt punktist 3](#)).

Kui kool või lasteasutus soovib teha ise lastest fotosid avalikustamise eesmärgil (nt kooli kodulehel) soovitame päevasündmuste kajastamiseks valida fotod, kus isikud ei ole tuvastatavad. Kui soovitake välja tuua mõni laps nimeliselt ja fotoga (vanema teadmisel ja eelneval nõusolekul), siis valida ainult eesnime kasutamine ja **avalikustada kõik sellised postitused nii, et need ei oleks otsingumootoritele leitavad**. Teistsugune avalikustamine võib ohustada laste turvalisuse. Samal põhjusel ei lubata Internetis avalikustada ka koolis käivate alaealiste õpilaste nimekirju. Nimekirja võib avaldada vilistlastest, v. a kui tegemist on erivajadustega laste erikooli või eriklassiga. Aga ka sel juhul peab arvestama nendega, kes ei ole oma nime avalikustamisega nõus ning avaldama see nii, et leht on nime otsingu alusel otsingumootoritele peidetud.

13.3 Veebikaamerate kasutamine (distsantsõpe, põimõpe)

Tundide voogedastamine põimõppe ja distantsõppe korral toimub avaliku ülesande täitmiseks ning ei vaja eelnevaid nõusolekuid. **Distsantsõppel** toimub kogu õppetöö virtuaalselt õppetöö korraldamise eesmärgil. **Põimõppe**⁵⁰ korral peaks aga esinema igal korral reaalne vajadus (nt kokkulepe mõne vanemaga, kelle laps peab olema nt karantiinis, haiguslehel jms). Samuti on kooli enda otsustada, kas üldse ja mis tingimustel kellelegi põimõppe võimalust pakutakse. Alati on võimalus eemalolevate laste osas kasutada õpetajaga eraldi suhtlust nagu koduõppel või anda ajutiselt järeltõid ja teha nõustamisi. Põimõppe võimaluse loomiseks ei ole statsionaarse kaamera paigaldamine klassiruumi põhjendatud!

Oluline on tagada, et ligipääs veebitunnile on vaid selleks ettenähtud isikutel. Kui teenus võimaldab, peaks juurdepääsu ülekandekeskonnale täiendavalt kaitsma salasõnaga. Õpetajal peaks olema võimalik veenduda, et ülekannet jälgivad vaid ettenähtud lapsed, sh ei või seda ilma kokkuleppeta jälgida ka lapsevanemad, v.a. kui vanemal on kooliga erikokkulepe või õpetaja töö kontrollimiseks õppealajuhatajana nagu see toimuks ka kontakttunnis. Seega on põhjendatud nõue, et tundi ei või jälgida kõrvalised isikud kodus ning selle võib seada tunnis osalemise

⁴⁹ Ajakirjanduseetika koodeksi p 4.6. kohaselt ei avaldata andmeid konkreetse inimese tervisliku (nii vaimse kui füüsilise) seisundi kohta, v. a kui inimene (lapse puhul siis lapsevanem või muu eestkostja) on sellega nõus või kui andmete avalikustamiseks on avalik huvi (IKS § 4 alusel).

⁵⁰ Kui distantsilt videosilla kaudu osaleb vaid üks või mõned õpilased, õppetöö toimub aga klassiruumis.

tingimuseks. Reaalajas õpilastest videopildi jälgimine on meie hinnangul põhjendatud, et õpetaja saaks tundi läbi viia, sh kontrollida õpilase tunnis osalemist. Seega võib õpetaja nõuda, et õpilane peab oma videopilti jagama. Kui õpilasel on mõjuvad põhjused, miks ta seda teha ei saa, siis ei võiks see olla aluseks märkida ta puudujaks ning pooled peaks leidma muu viisi kuidas kontrollida tunnis osalemist.

Kui eesmärk on tunnis osalemine ja tunni läbiviimine, siis **puudub põhjendus järele vaatamiseks ja salvestamiseks**. Kui õpilane tunnist puudub, siis peaks ka järele vastamine toimuma nii, nagu see toimuks ilma distantsoõppeta. Küll aga võib salvestada hiljem kõigile vaadatavaid õpetaja tehtud loenguid.

13.4. Nõusoleku alusel filmimine

Muul kui [punktides 13.1. - 13.3](#) kirjeldatud juhtudel saab koolis või lasteasutuses filmimist kasutada üksnes juhul, kui selleks annavad nõusoleku kõik kaamera vaatevälja jäävad inimesed. Alaealise puhul tuleb nõusolek võtta lapse seaduslikult esindajalt, kelleks reeglina on lapsevanem. Seejuures tuleb arvestada, et inimene võib nõusoleku igal ajal tagasi võtta. Küll aga peab lisaks vanema nõusolekule kaaluma ka lapse huvisid. Nt selgelt last kahjustavaid fotosid (sh halvasti õnnestunud fotod) ei ole ikkagi lubatud avalikustada.

Kui nõusolekut eeldavat salvestamist soovib läbi viia muu isik, peab lapsevanema nõusoleku saamise korraldama ikkagi kool või lasteasutus ise, st kool või lasteasutus ei või anda salvestist teha soovivale kolmandale isikule nimekirja lapsevanemate kontaktandmetega, et too ise nõusolekud hangiks.

Sõltumata lapsevanemate nõusolekust pole klassitundide regulaarne filmimine lubatud. Klassitunni filmimine lapsevanemate nõusolekul võib kõne alla tulla seega ühekordse sündmusena, näiteks kooli tutvustava video tarbeks. Nõusolekut ei ole vaja, kui filmimine on osa konkreetse tunni õppeülesandest. Salvestis tuleb pärast eesmärgi täitmist kustutada.

Töötajate kontrollimiseks ei või kaameraid kasutada isegi nende nõusolekul (loe selle kohta täpsemalt Andmekaitse Inspektsiooni juhendmaterjalidest [isikuandmete töötlemine töösuhetes](#) ja [Juhis personalitöötajale: isikuandmed töösuhetes](#)).

14. KAAMERAST TEAVITAMINE

IKÜM art 13 sätestab, et vastutav töötaja teeb **isikuandmete saamise ajal** inimesele teatavaks kogu artiklis 13 ettenähtud teabe.

Videovalve puhul tuleks kõige olulisem teave esitada **teavitussildil**: töötlemise eesmärk, õiguslik alus, vastutava töötaja nimi ja kontaktandmed ning info, kus saab tutvuda andmekaitsetingimustega.

Andmekaitsetingimustes peab olema kirjas:

- vastutava töötleja nimi ja kontaktandmed;
- andmekaitse spetsialisti kontaktandmed (kui ta on määratud);
- isikuandmete töötlemise eesmärk ning õiguslik alus;
  - kui isikuandmeid töödeldakse vastutava töötleja või kolmanda isiku õigustatud huvi alusel, siis tuleb esitada õigustatud huvi analüüs või info, kus sellega tutvuda saab;⁵¹
- kui andmeid edastatakse teistele isikutele - isikuandmete vastuvõtjad kas nimeliselt või vähemalt nende liigid;
- kui andmed kavatakse edastada kolmandasse riiki, siis täpsem asjakohane teave selle kohta;
- isikuandmete säilitamistähtaeg või kui see ei ole võimalik, siis vähemalt tähtaja määramise põhimõtted;
- teave inimese õiguste kohta oma andmete osas:
  - õigus tutvuda oma andmetega,
  - asjakohasel juhul õigus nõuda andmete parandamist, kustutamist, töötlemise piiramist, andmete ülekandmist, samuti õigus esitada vastuväiteid,
  - õigus kaevata andmekaitseasutusele;
- kui tehakse automatiseeritud otsuseid – sellekohane teave, sh teave otsuste tegemise loogika ja otsuste mõju/tagajärgede kohta.

Andmekaitsetingimused peavad olema inimesele kättesaadavad kergesti juurdepääsetavas kohas, näiteks infolauas, vastuvõtus või kassas, digitaalselt nt QR-koodi või veebilehe kaudu, vajadusel telefoni teel. Andmekaitsetingimused peaks siiski olema kergesti kättesaadavad ka muul viisil kui ainult digitaalselt, sest on inimesi, kes nutivahendeid ei kasuta.

Kaamera teavitussilt tuleks paigutada nii, et inimesel on lihtne **enne jälgitavale alale sisenemist** saada teadlikuks kaamerajälgimisest. Kaamera asukohta ei ole vaja näidata, kui ei ole kahtlust, milliseid alasid jälgitakse. Inimesel peab olema võimalik hinnata, milline ala on kaamera vaateväljas, et ta saaks vajaduse korral jälgimist vältida või oma käitumist kohandada.

AKI on loonud kaamera kasutamisest teavitamise sildi [generaatori](#), mis aitab luua nõuetekohase sildi.

Korraldajate seaduse alusel jälgimisseadmestiku kasutamisel peab korraldajate seaduseorgan paigaldama avalikku kohta teabetahvli, millel on videokaamera kujutis ja sõna „VIDEOVALVE” (sildi kujundus on kehtestatud Vabariigi Valitsuse määrusega).⁵² Samasuguse sildi peab korraldajate seaduseorgan kleepima sõidukile, kui jälgimisseadmestikku kasutatakse sõidukis.

15. ANDMESUBJEKTI ÕIGUS SALVESTISEGA TUTVUMISEKS

IKÜM art 15, mis näeb ette õiguse enda **andmetega tutvumiseks ja koopia saamiseks**, kehtib ka kaamerasalvestiste puhul. Seejuures peab andmetöötleja veenduma, et küsija on see, kelleks ta end väidab olevat. Vajadusel on andmetöötlejal õigus paluda inimeselt täiendavat teavet, et

⁵¹ [Viide õigustatud huvi juhendile](#)

⁵² Vabariigi Valitsuse 19.06.2015 määrus nr 86 „Jälgimisseadmestiku kasutamisest avalikkuse teavitamise kord”.

tema isikusamasuses veenduda. Näiteks peaks küsija oskama selgitada, mis ajavahemikul ta salvestisele jäänud on ja oskama kirjeldada oma välimust salvestisel.

Kui inimene konkreetselt soovib oma andmetest koopiat, ei saa piirduda pelgalt salvestisega tutvumise pakkumisega. Kui inimene soovib lisakoopiat, on õigus temalt küsida mõistlikku tasu. Andmetega tutvumise ja neist koopiade saamise õigus on inimesel sõltumata sellest, kas andmeid on kogunud vastutav töötaja ise või turvaettevõte.

Tuleb arvestada, et salvestis võib sisaldada ka teiste isikute isikuandmeid. IKÜM art 15 lõike 4 kohaselt ei tohi koopiade saamise õigus kahjustada teiste isikute õigusi ja vabadusi. Salvestise näitamisest ning sellest koopiade väljastamiseks keeldumiseks see alust ei anna - salvestisel tuleb lihtsalt **kolmandad isikud muuta tuvastamatuks või välja lõigata**. Tuvastamatuks muutmiseks ei piisa ainult näo hägustamisest, inimene võib olla ära tuntav ka muude tunnuste alusel.

Koopia väljastamisest ega sellega tutvumise võimaldamisest ei saa keelduda põhjusel, et puudub võimalus teisi isikuid tuvastamatuks muuta. Selleks tuleb kasutada vastavaid tehnoloogiaid või olema valmis sellist teenust sisse ostma. Seejuures tuleb arvestada, et inimesed on äratuntavad ka riiete, kõnnaku, hääle jms järgi, mistõttu ainult nägude hägustamisest ei pruugi piisata. Kuna isikul on õigus nõuda üksnes enda isikuandmetest koopia saamist, võib andmetöötaja kinni katta kogu sellise osa salvestisest, millel isikut jäädvustanud ei ole. Salvestiste säilitamise tähtajad peaksid olema minimaalsed; säilitada võib vaid kuni kaamera kasutamise eesmärgi täitumiseni. Säilitamise tähtaegade minimaliseerimisel väheneb ka koopiade väljastamisest ja salvestistega tutvumise võimaldamisest tulenev koormus andmetöötajale. Kui salvestis on kustutatud, ei ole võimalik seda enam väljastada.

Kuid kui väljastamise nõude saamise ajal oli salvestis olemas, **ei või seda enne nõude lahendamist kustutada**.

Korraldajates, sh riikliku järelevalve menetluse ajal, lubab KorS § 13 piirata muuhulgas ka inimese õigust tutvuda tema kohta käivate andmetega, st ka salvestisega ning sellest koopiat saada.⁵³ Selline piirang peab olema siiski konkreetses olukorras mõõdapäasmatult vajalik ning ajaliselt piiritletud. Salvestisega näitamisest või sellest koopia andmisest keeldumist tuleb inimesele põhjendada ning ta saab seda vaidlustada.

Süüteo menetluses salvestistega tutvumisele, nagu selgitatud juhendi kohaldamisala punktis, kehtivad teised reeglid (IKS ja eriseadused).

16. SALVESTISTE EDASTAMINE KOLMANDATELE ISIKUTELE

Kolmandatele isikutele salvestiste edastamisel peab vastutav töötaja veenduma, et salvestiste edastamiseks on õiguslik alus ning küsija suudab õiguslikku alust põhjendada.

Seaduses sätestatud alustel võib valvekaamera salvestist nõuda õiguskaitseasutus (politsei, kohus jt) aga ka teised isikud – näiteks kindlustusandja kindlustustegevuse seaduse alusel. Kui

---

⁵³ Tõsi, KorS § 13 ei sisalda IKÜM art 23 lõikes 2 nõutut, mistõttu on selle materiaalne põhiseaduspärasus kaheldav (kuivõrd norm ei sisalda põhiõiguse riive seisukohast selliseid olulisi tingimusi, mida IKÜM art 23 lg 2 nõuab). Sama on Politsei- ja piirivalveseaduse §-ga 7⁴⁸.

salvestisi küsival isikul on seaduslik alus salvestiste nõudmiseks, täidab vastutav töötleja salvestise kolmandale isikule edastamisel oma seadusjärgset kohustust (IKÜM art 6 lg 1 p c).

Näide: Kaupluse omanik filmib kaameraaga kaupluse sissepääsu. Salvestisel on näha isik, kes varastab teise isiku rahakoti. Politsei palub vastutaval töötlejal uurimisele kaasa aitamiseks salvestis üle anda. Sellisel juhul kasutab kaupluse omanik artikli 6 lõike 1 punkti c kohast õiguslikku alust (seadusjärgne kohustus).

Praktikas tahetakse turvakaamera salvestisi saada ka igasuguste vaidluste lahendamiseks. Kui salvestist ei küsi mitte politsei või kindlustusandja, vaid muu kolmas isik, peab iga kord väga hoolikalt hindama, kas salvestise väljastamiseks on õigustatud huvi IKÜM artikli 6 lõike 1 punkti f mõistes. Euroopa Kohus on kohtuasjas C-13/16⁵⁴ asunud seisukohale, et õigustatud huvi olemasolu ei tekita andmetöötlejale kohustust isikuandmete kolmandale isikule edastamiseks. Kui vastutav töötleja väljastab salvestise kolmandale isikule tema õigustatud huvi alusel, vastutab ta salvestisele jäänud inimeste ees, kui väljastamine osutub ebaseaduslikuks.

Isegi kui salvestisele on jäänud õigusrikkumine, ei või salvestist õigustatud huvile viidates internetis, televisioonis, sotsiaalmeedias vm avalikustada ega ka välja anda kellelegi teisele, kes soovib salvestist avalikustada.

17. KAAMERATE VALIMISE JUHISED

Kaameraid saab ja peab kasutama valivalt – need peavad olema suunatud konkreetselt määratletud (turva)probleemi lahendamisele. Jälgimisseadmeid ei saa kasutada üldise viitega võimalikele rikkumistele, mis näiteks ettevõtte territooriumil võivad aset leida. Iga turvarisk tuleks määratleda eraldi ja detailselt, tuginedes reaalsele ja tõestatavatele andmetele riski olemasolu ja ulatuse kohta. Pelk hirm, spekulatsioon või naeruväärne tõendus ei ole piisavad, et õigustada jälgimisseadmete kasutamist. Iga kaamera kasutamise eesmärk tuleb ka eelnevalt dokumenteerida.⁵⁵

Kaamerate kasutusele võtmisel tuleb arvesse võtta järgmisi asjaolusid:

- kas eesmärk on piisavalt selge ja kaalukas;
- kas eesmärki on võimalik saavutada ka muul viisil, ilma kaameraid kasutamata (näiteks tarastamine, parem valgustus, turvalukud, avamiskindlad aknad ja ukсед, armeeritud klaasid, lukustussüsteemid, liikumis- vms anduriga alarmid, graffitivastase katte paigaldamine seintele või turvatöötajate kasutamine);
- ega kaamera kasutamisel ei töödelda isikuandmeid ülemääraselt. Selleks tuleb välja selgitada, kas on ilmtingimata vajalik, et kaamera:
  - salvestab või piisab reaajas jälgimisest;

⁵⁴ Lahend kättesaadav veebilehel:

<https://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=190322&pageIndex=0&doclang=ET&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=8061047>

⁵⁵ Euroopa Andmekaitseõukogu suunised 3/2019 isikuandmete töötlemise kohta videoseadmetes

- töötab pidevalt või rakendub tööle ohukriteeriumi ilmnemisel või kindlatel aegadel (tavaliselt piisab varalise ohu ennetamiseks sellest, kui töötavat valvesüsteemi kasutatakse üksnes öösel ja väljaspool tavapärast tööaega⁵⁶);
- võimaldab jälgida inimeste kogu tegevust või ruumi, või piisab ainult ruumi ühe osa või seadme jälgimisest (näiteks võib olla vajalik kaamera mingi osa kinni katmine);
- on liikuv või statsionaarne;
- on fikseeritud või automaatselt pöörav või käsitsi pööratav;
- võimaldab suurendada;
- on kõrge resolutsiooniga, mis võimaldab näha detaile või piisab üldisemast pildist, mida saavutatakse näiteks väiksema resolutsiooni või automatiseeritud hägustamisega;
- salvestab lisaks pildile ka heli.

Seega enne videovalvesüsteemi paigaldamist peab kaamerate kasutaja alati kriitiliselt hindama, kas see meede on sobiv, vajalik ja proportsionaalne soovitud eesmärkide saavutamiseks. Videovalvemeetmed tuleks valida üksnes juhul, kui sama tulemust ei ole võimalik mõistlikult saavutada muude vahenditega, mis riivavad vähem andmesubjekti põhiõigusi ja -vabadusi. **Eeltoodu on ka õigustatud huvi hindamiseks vajalik ja sellest sõltub kaamerate kasutamise lubatavus.**

Lisaks sellele, et andmeid võib koguda ainult selles ulatuses, mis on vajalik eesmärgi saavutamiseks, tuleb kogutud andmete töötlemine (ehk salvestiste säilitamine) IKÜM artikkel 5 lg 1 punkti e kohaselt **lõpetada kohe, kui eesmärgid on täidetud**. Kui kaameraid kasutatakse näiteks varguste ja kallaletungide ennetamiseks ja tuvastamiseks, on põhjendatud vaid aset leidnud intsidente kajastavate salvestiste säilitamine. Isikuandmed tuleks enamikel juhtudel (nt vandalismi avastamiseks) kustutada – ideaaljuhul automaatselt – mõne päeva pärast. Mida pikem on ettenähtud säilitamisaeg (eriti kui see on pikem kui 72 tundi), seda rohkem tuleb põhjendada eesmärgi õiguspärasust ja säilitamise vajalikkust. **Säilitamise tähtaeg tuleb iga konkreetse eesmärgi puhul kindlaks määrata.**⁵⁷

Siiski tuleb salvestiste säilitamisel arvestada turvaseaduse §-ga 11, mis sätestab, et kui salvestise teeb turvateenuseid osutav ettevõtte, tuleb salvestist säilitada vähemalt 1 kuu, kuid mitte kauem kui 1 aasta.

Isikuandmeid tuleb säilitada selliselt, et nendele on asutuses juurdepääs ainult põhjendatud ulatuses ja tööülesannete täitmiseks.

18. ÕIGUSKAITSEVAHENDID

IKÜM artikkel 17 annab inimesele õiguse **nõuda andmetöötlejalt enda isikuandmete kustutamist**. Samas seab säte sellise nõude esitamisele ka mitmeid eeltingimusi.

⁵⁶ Euroopa Andmekaitsekoostöögrupi suunist 3/2019 isikuandmete töötlemise kohta videoseadmetes

⁵⁷ Euroopa Andmekaitsekoostöögrupi suunist 3/2019 isikuandmete töötlemise kohta videoseadmetes

Üks alus isikuandmete kustutamise nõudmiseks esineb, kui andmeid ei ole enam vaja sellele eesmärgil, millega seoses need on kogutud või töödeldud (IKÜM artikkel 17 lõige 1 punkt a). Näiteks, kui isikute või vara kaitseks paigaldatud kaamera salvestise läbivaatamisel ei tuvastata rikkumist, tuleb isikuandmed kustutada.

Andmesubjekti nõudmisel kuuluvad isikuandmed kustutamisele ka siis, kui salvestamine on esialgselt toimunud isiku nõusoleku alusel, kuid nõusolek on hilisemalt tagasi võetud (IKÜM artikkel 17 lõige 1 punkt b). Nõusoleku võib tagasi võtta igal ajal ning kuigi see ei oma tagasiulatuvaid tagajärgi, tuleb andmete edasine töötlemine lõpetada.

Kui salvestamine on juba algselt toimunud ebaseaduslikult ehk ilma, et selleks oleks esinenud ühtegi õiguslikku alust, võib isik samuti nõuda, et tema isikuandmed kustutataks (IKÜM artikkel 17 lõige 1 p d).

Ka lapsele infoühiskonna teenuse osutamise korral on andmetöötlejal nõude saamisel kohustus andmed kustutada (IKÜM artikkel 17 lõige 1 p f). Infoühiskonna teenuse all peetakse silmas sellist teenust, mida osutatakse vahemaa tagant elektroonilisel teel ja teenusesaaja isikliku taotluse alusel ning tavaliselt tasu eest⁵⁸.

Kui aga salvestamine on toimunud õigustatud huvi alusel või avalikes huvides oleva ülesande täitmiseks, on isikul õigus igal ajal esitada **vastuväide enda isikuandmete töötlemisele** (IKÜM artikkel 17 lõige 1 punkt c). Seejärel tuleb IKÜM artikli 21 kohaselt hinnata, kas **andmesubjekti konkreetset olukorda arvestades** esinevad andmetöötlejal mõjuvad õiguspärased põhjused isikuandmete edasiseks töötlemiseks. Kui selliseid põhjuseid pole, tuleb andmetöötlus lõpetada ning juba töödeldud isikuandmed kustutada. Lisaks on andmesubjektil õigus nõuda töötlemise peatamist ajaks, mil hinnatakse tema esitatud vastuväidet (IKÜM artikkel 18 lõike 1 punkt d). Vastuväite hindamise kohta saab täpsemalt lugeda õigustatud huvi juhendist.

Isikuandmete kustutamist ei saa nõuda IKÜM artikkel 17 lõikes 3 sätestatud juhtudel, mh kui andmete säilitamist nõuab seadus (nt turvaseadus, hasartmänguseadus) või kui salvestis on vajalik tekkinud õigusnõude kaitsmiseks. Kustutamisest ei saa keelduda viidates hüpoteetilistele tulevikus esitatavatele nõuetele.

Igasugune andmetöötlust puudutav **nõue, sh kustutamisenõue, tuleks esmalt esitada kaamera kasutajale**, kellel on IKÜM artikkel 12 lõikest 3 tulenev **kohustus vastata ühe kuu jooksul**. Alles siis, kui keeldutakse taotlust täitmast või sellele ei vastata, tuleks pöörduda kas Andmekaitse Inspeksiooni või kohtusse. Inspeksiooni pöördumisel soovitame kasutada sekkumistaotluse vormi⁵⁹ ning kindlasti tuleks sellele lisada kogu inimese ja kaamera kasutaja vahel peetud kirjavahetus ning muud asjakohased materjalid.

Andmekaitse Inspeksioon ei saa lahendada sellist probleemi, mis puudutab kortermaja või muu kaasomandis oleva kinnistu territooriumile paigaldatud kaamerat. Vastavad küsimused tuleb lahendada ühistu kaudu või kaasomanike vahelise kokkuleppe alusel. Kaasomandisse kuuluvale territooriumile (nt kortermaja trepikotta) paigaldatud kaamerad on olemuslikult kaasomandi omanike (ühistu liikmete) vaheline kaasomandi valdamise küsimus, milles tuleb kokkulepe saavutada ühistusiseselt. Korteriühistu poolt turvakaamerate kasutamise ning kortermajas

⁵⁸ (EL) 2015/1535 artikkel 1 lõige 1 punkt b.

⁵⁹ <https://www.aki.ee/et/teenused-poordumisvormid/esita-sekkumistaotlus>.

korteriomanike poolt kortermajja turvakaamerate paigaldamise korra saab kehtestada ühistu üldkoosoleku otsusega.

Andmekaitse Inspeksioon ei võta menetluse ka kaebusi, millega soovitakse käimasolevas väärteo- või kohtumenetluses salvestise kui tõendi väljanõudmist, või vastupidi, menetlusest eemaldamist.⁶⁰ Samuti ei ole inspeksioon pädev mõistma välja kahjuhüvitisi andmekaitsealaste rikkumiste eest. Sellised nõuded tuleb esitada menetlejale (kelle tegevust saab vaidlustada menetluseadustikus sätestatud korras) või kohtule.

Kui Andmekaitse Inspeksioon võtab kaebuse menetluse, saab ta teha ettekirjutusi, määrata sunniraha (ka korduvalt), rakendada töötleja kulul asendustäitmist ning alustada väärteomenetlust. Neid meetmeid on inspeksioonil võimalik rakendada vaid Eestis asuvate andmetöötajate suhtes. Teistes Euroopa Liidu liikmesriikides asuvate andmetöötajate suhtes viiakse menetlus läbi vastava liikmesriigi andmekaitseasutuse juhtimisel. Väljaspool Euroopa Liitu asuvate andmetöötajate rikkumiste korral on Andmekaitse Inspeksioon võimalused piiratud, kuna puuduvad sunnimehhanismid.

19. ANDMETE TÖÖTLEMISE TURVAMEETMED

Hoolimata sellest, kas jälgimisseadmestikku kasutatakse turvalisuse tagamiseks või inimeste eelneval nõusolekul muul eesmärgil, tuleb **isikuandmete kaitseks võtta kasutusele organisatsioonilised, füüsilised ja infotehnilised turvameetmed, et tagada andmete terviklikkus, käideldavus ja konfidentsiaalsus.**

Andmete turvalisuse tagamiseks peab vältima kõrvaliste isikute ligipääsu jälgimisseadmetele ning hoidma ära salvestiste omavolilise jälgimise, kopeerimise, muutmise, teisaldamise ja kustutamise. Tagantjärele peab olema võimalik kindlaks teha, millal ja milliseid andmeid vaadati, salvestati, muudeti või kustutati ning kes seda tegi. Samuti, millal ja millistele andmetele keegi juurdepääsu sai.

Jälgimiseks kasutatavad vahendid tuleb seadistada selliselt, et **igal kasutajal on süsteemi sisenemiseks oma kasutajanimi ja parool**. Kui jälgimisseadmestiku tootja on ise määranud kasutajanime ning parooli või need puuduvad algselt, siis tulevad need kasutusele võtmisel ära vahetada või ära seadistada.

Näide: Inimene kasutas oma kodu siseruumides veebikaamerat, mis edastas pilti internetti. Veebikaameras toodud pildi nägemiseks pidi ta sisse logima kasutajanime ning parooliga. Kasutajanimi ning parool oli määratud veebikaamera tootja poolt, mis oli sama tüüpi kaamerate puhul määratud kõigile sama. Inimene ei vahetanud tehase poolt määratud kasutajanime ning parooli ära, mistõttu kolmas isik sai juurdepääsu veebikaamera pildile.

Täiendavalt tuleks kaamerate kasutuselevõtul jälgida, et:

- kaamerate tarkvara oleks alati uuendatud;

---

⁶⁰ Isikuandmete kaitse seadus kohaldub kohtumenetluses ning kriminaalmenetluses üksnes menetluseadustikes reguleerimata osas (IKS § 2 p 1).

- kaamerate tarkvaras ei oleks lahti porte, mis võimaldavad soovimatutel isikutel välisvõrgust juurdepääsu;
- kui kaamerapildile on vajalik juurdepääs välisvõrgust, kasutada VPN-i või IP filtrit (juurdepääs lubatud ainult teatud IP-aadressidelt);
- kui kaamera tootja võimaldab pilti salvestada enda pilve (serverisse) siis eelnevalt veenduda, millises riigis salvestist hoitakse ja millised täiendavad teenuseosutajad on salvestise töötlemisse kaasatud.

Soovimatu ligipääs kaamerapildile võib toimuda juba pildi edastamise ajal kaamerast. Eriti aktuaalne on see juhtudel, kui kaamerad on ühendatud WiFi võrku. Näiteks kodustes majapidamistes või maakodudes. Sel juhul tuleb tagada, et ka **WiFi võrk ise oleks turvaline**. Selleks tuleks teha järgmist:

- muuta WiFi võrgu vaikeparool. Ostes on tootja varustanud WiFi ruuteri tehaseparooliga. Selle leiab üldjuhul ruuteri põhja alt. Muuta parool kindlasti ära.
- kasutada tugevat krüpteeringut. WiFi ruuteri krüpteering kaitseb kaamera ja ruuteri vahelist ühendust. Kui ruuter võimaldab valida WEP, WPA või WPA2 krüpteering, valida WPA2.
- muuta WiFi võrgu vaikenimi. Ruuteri tootja on vaikeväärtusena häälestanud WiFi võrgunimeks üldjuhul tootja nime. Ruuteri seadetes leiab vihje võrgu nimele menüüst SSID (*Service Set Identifier*). Muuta seal olev vaikenimi kindlasti ära. Vastasel juhul saavad pahalased aimu ruuteri margi ja võimalike Internetis levivate ruuteri haldusliidese paroolide kohta. Samuti võib muutmata võrgu nimi anda aimu, et kasutaja WiFi võrgu teised turvaseaded võivad olla samuti muutmata (on tehase vaikeseaded) ja ruuter tervikuna nõrgalt turvatud. Mitte kasutada WiFi võrgu nimena näiteks oma korteri või enda nime. See võib võrgu vastu tekitada suurema huvi.
- või varjata WiFi võrgu nimi. WiFi võrk on võimalik häälestada selliselt, et võrgu nimi ei ole avalikkusele näha. Kui kaamerad on kord võrku parooliga sisse logitud siis järgneval kasutusel tunneb võrk need seadmed ise ära. Edaspidi võib seega võrgu nime kuvamise WiFi ruuteri haldusliidises maha võtta. Nii ei näe keegi, et võrk üldse olemas on.

Kui need tegevused on WiFi ruuteri haldusliidises tehtud, tuleks kindlasti muuta ka haldusliidese enda vaikeparool. Seda põhjusel, et enamuse ruuteritootjate haldusliidese paroolid on avalikult Internetist kättesaadavad. Seetõttu on ülimalt oluline, et muuta kindlasti ruuteri haldamiseks vajalikud kasutajaandmed (tehase vaikeväärtused). Ainult nii saab tagada, et võõras ei pääse ruuteri seadetele ligi.

Turvalisuse tagamise eeskirjad on mõistlik ära kirjeldada kirjalikus dokumendis.

Kui salvestised kuuluvad riigi või kohaliku omavalitsuse andmekogusse või infosüsteemi, tuleb rakendada infosüsteemide turvameetmete süsteemi, seisneb infoturbe eesmärkidele vastavate turvaklasside määramises ja nendele vastavate turvameetmete valimises vastavalt infosüsteemide kolmeastmelise etalonturbe süsteemi (lühendatult ISKE) rakendamishendile.⁶¹

---

⁶¹ Vabariigi Valitsuse 20.12.2007.a määrus nr 252, Avaliku teabe seaduse § 43⁹ riigi ja omavalitsuse andmekogude kohta, Küberturvalisuse seaduse § 9 riigi ja omavalitsuse infosüsteemide kohta. Infosüsteemi mõiste on defineeritud küberturvalisuse seaduse §-s 2.